

פרוטוקול הוועדה לפלורליזם

מיום ראשון, י"ד אלול התשפ"ה, 7/9/2025 (1/25)

נכחו - חברי הוועדה

פרופ' נח יהונתן עפרון	יו"ר הוועדה
אלדד מזרחי	יו"ר המועצה הדתית ת"א יפו
אריק שוע	סגן מנהלת מנהל קהילה תרבות וספורט
דן פרת	מנהל יהדות"א
ורדה מילבאואר	נציגת ציבור
מיטל להבי	מ"מ יו"ר הוועדה, סגנית רה"ע
מירה רדזינר מזרחי	מזכירת הוועדה

מוזמנים נכחו

אביגיל שפרברג	חברת קהילת יחד
אורלי דבוש ניצן	סמנכ"לית פיתוח אסטרטגיה בביני"ה
בן חושן	חבר סיעת מרץ
הרב אסטבן גוטפריד	בית תפילה ישראלי - יהדות רקונסטרוטיבית
הרב ג'ו וולפסון	JLIC - The Jewish Learning Initiative on Campus
הרבנית ד"ר חנה פרידמן ב"ס פלך / יחד	
טל סביר	עוזר לס. רה"ע מיטל להבי
לי זוהר	מנהלת תחום תרבות יהודית-ישראלית במינהל קהילה
עו"ד אפרת כוכבא וייס	מנכ"לית מרכזי דניאל

פרוטוקול

פרופ' נח יהונתן עפרון, יו"ר הוועדה וחבר מועצה:

תודה רבה שהגעתם, אנחנו שינינו את השעה, ויכול להיות שהשעה החדשה לא נוחה לכולם ובכל זאת הגעתם ואני מאוד שמח שאתם פה. אומר שברור שאנו נמצאים בזמן של עצב, דאגה ומצוקה.

עצב, על כך שהרבה יותר מדי אנשים מכל סוגי האנשים נהרגו ונפגעו במהלך 702 הימים האחרונים. דאגה לאנשים שנמצאים בסכנה, בראש ובראשונה, אבל לא רק, 48 חטופים שלנו. ומצוקה, בגלל חוסר הוודאות בעניין העתיד של כל מי שחווה בארץ הזאת, הברוכה והמקוללת כאחת. בגלל העצב והדאגה והמצוקה, אולי אנחנו לא שמים לב שבאותו הזמן ממש אנחנו גם חיים בתקופה שיש בה הזדמנות, אנחנו חיים בעת רצון. ובמיוחד בכל הקשור לוועדה הזאת. לא צריך לציין שתל-אביב יפו נוסדה כעיר העברית המודרנית הראשונה והייתה המקום שבו צמח עונג השבת המפורסם של חיים נחמן ביאליק, שבעוד קצת יותר משנה אנחנו נחגוג 100 שנה לאותו עונג שבת. בחודשים האחרונים, אנחנו חווים כפי שאמרתי, עת רצון ומתרחשת כאן סוג של תחייה מחודשת של אותה הרוח. במסכת ברכות ח' עמוד א' כתוב, "מאי דכתיב ואני תפילתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון, בשעה שהציבור מתפללין". אפשר להבין מזה שעת רצון נוצרת כשיש ציבור, כשיש קהילה, שכולם מקדישים את עצמם לרעיון אחד. בהקשר שלנו, ברעיון של לעודד בעיר את הצמיחה של מה שאנחנו קוראים לה יהדות ישראלית. הכוונה היא, היא להשריש פה יהדות שהיא עשירה ומקורית, שהיא יצירתית ומחדשת, שהיא חיה גם, אבל לא רק, לפי המסורת אלא גם בהווה ולפי דברים חדשים, ומתאימה את עצמה למקום המיוחד שבו היא מתקיימת, ואין מקום מיוחד יותר בהקשר הזה מהעיר הזאת. עת הרצון שאנחנו חווים כעת, היא תוצאה מכמה דברים. קודם כל, מהרצון של הנהלת העיר להקדיש חלק מהמאמץ ומהכסף העירוני לטיפוח היהדות הזאת. זה לא דבר מובן מאליו, זה לא דבר של מה בכך. זאת בחירה עקרונית, ערכית ואידיאולוגית ואני יכול להעיד שזה ממשי ואותי זה מאוד מעודד. דבר שני, שמאפשר את הרצון שאנחנו נמצאים בה הוא מה שקורה פה בתוך בניין העירייה ובבניין העירייה השני, אנשי מקצוע בדרגה גבוהה כמו אריק שוע שיושב לידי, שנמצא כאן מטעם מנהל הקהילה, שמוכנים להפנות את כישרונותיהם ואת ניסיונם לתועלת המלאכה הזאת. וכך גם, אולי בעיקר, ללי זוהר שלקחה על עצמה להצמיח צורות חדשות של ביטויי יהדות פה בעיר. והדבר השלישי שמאפשר או מזין את עת הרצון שאנחנו נמצאים בה זה יהדות"א שהיא איגוד גג של קהילות וארגונים של יהדות ישראלית שהשתרשו פה בעיר, חלק מהם כבר נמצאים פה 30 ו-40 שנה והפכו להיות הליבה של קהילה שצומחת באופן עקבי למשך עשורים כבר. אבל סוף כל סוף הקהילות השונות האלה שכל אחת היתה לבד או הרגישה לבד, אני יכול להגיד כמי שהוא חבר באחת מהקהילות האלה, וכעת, ממש בזמן האחרון, הקהילות האלה התאגדו, ותחת הניהול המאוד מאוד נמרץ וחזוני של דן פרת, וצוות מנהיגי הקהילות שמרכיבים את יהדות"א, נוכחותן כבר מורגשת בעיר, החותמת של יהדות ישראלית שהולכת ומתרחבת ומתעמקת. מה בישיבה היום אציג בקיצור נמרץ את מפת העל של המטרות שלי, כשהגעתי לתפקיד, המטרות שלי לפלורליזם וליהדות ישראלית פה בעיר, ממנו אני מנסה לגזור את תוכנית העבודה שלי לשנים הקרובות וגם את תוכנית העבודה של הוועדה הזאת. אני אציג את המיפוי הכללי הזה כדי לקבל מכם משוב, ומה נראה לכם יותר חשוב ופחות חשוב, מה בראש סדר העדיפויות ומה פחות, מה נראה כאילו שיש לו סיכוי להצליח ומה פחות. כדי שאני אישית אצא מכאן עם תמונה ברורה יותר של מה עלי לעשות מחר בבוקר. אחר כך ביקשתי ממנהל הקהילה ובמיוחד מאריק ומלי להציג את פעולותיהם ואת החזון שלהם, איך הם רואים את העיר מפתחת יהדות ישראלית בחודשים ובשנים הקרובות ולאחר מכן. ביקשתי מיהדות"א ובמיוחד מדן, להציג את הפעילות של הארגון ואת החזון שלהם ואיך הם רואים את שיתוף הפעולה של יהדות"א עם עיריית תל אביב יפו לקידום יהדות ישראלית בחודשים ובשנים הבאות. אחרי כל אחת משתי המצגות האלה, יהיה זמן לדיון, ובנוסף אם יישאר זמן בסוף, נקדיש עוד כמה דקות לשיח כללי. וכמובן אשמח לשמוע מכל אחד מכם גם אחרי הישיבה ונוכל לדבר גם אחרי הישיבה. עכשיו אציג את המפה הכללית שלי בגדול, אלו הדברים שאני וראשת הסיעה שלי, סגנית ראש העיר מיטל להבי ויתר חברי הסיעה, הצגנו לעירייה כבקשות ודרישות בזמן המשא ומתן קואליציוני ששיקף את החזון והרצון שלנו. הצגנו את העקרונות שלנו שהיו שכאשר עיריית תל-אביב יפו מספקת שירותי דת ותומכת בתרבות דתית, היא תעשה זאת גם בשקיפות אבל בעיקר בשוויון ובפלורליזם. לנוכח האפליה המובנית, הקיימת, הידועה לכולנו בתקצוב הממשלתי, של שירותי דת ותרבות דתית, מה שמשאיר חותם מאוד גדול גם פה בעיר, תדאג העירייה שהזרמים שאינם זוכים לתקצוב ממשלתי, יקבלו תמיכה עירונית, זה העיקרון הראשון. עוד עיקרון זה שתל אביב יפו יכולה וצריכה להיות מקום שבו התהומות שנפערו בין הסוגים השונים של יהדות בעיר, אגב גם בין יהודים ומוסלמים, נוצרים ואחרים, של ה-, מעבר לתהומות האלה, יימצא להם גשר. אני אומר זאת מתוך הסיפור האישי שלי, אני בן לרב אורתודוקסי שייבדל לחיים ארוכים, אני גם הנכד של הסבים שלי שגרו בבני ברק כחרדים, והאבא הרב האורתודוקסי שלי, כשאחותי האהובה יצאה

בפניו מהארון, הוא לא ידע בתחילה איך להגיב, אבל עם הזמן, הוא היה זה שדווקא חיתן את אחותי עם בחירת ליבה. כשנכדו נועם שהחל את חייו כבת בשם נעמי יצאה, בא ותיאר לאבי מה הוא מתכוון לעשות, איך הוא מתכוון לעבור את שינוי המין ושינויי המגדר שלו, אבא שלי האורתודוקסי כבר ידע מספיק כדי לקבל את השינוי מיד בשלמות, באהבה גדולה. בתל אביב יפו דבק בשנים האחרונות, בייחוד סביב יום הכיפורים אבל לא רק, דימוי של עיר של מריבות של דת במרחב הציבורי, אבל מי שראה למשל את התפילות שהוביל הרב ג'ו, וולפסון ביום הכיפורים האחרונים, תפילה ללא מחיצות, שבהן מי שרצה יצר לעצמו עזרת נשים, מי שרצתה יצרה לעצמה עזרת נשים או מי שרצה יצר לעצמו עזרת גברים ואחרים עזרה מעורבת ומעורבת. מי שראה את הדבר הזה ביום המיוחד הזה, יודע שאנחנו פה בעיר יודעים אחרת. וגם זה חלק מהעקרונות שלנו. לגבי היעדים הספציפיים שאני בא איתם, חלק מהם יותר כלליים, חלק פחות, לגבי הקהילות הקיימות, אנחנו מחפשים הסדרת אכסניית טבע מזמינה ומכובדת לכל קהילה פה בעיר, לחלק מהם כבר יש ולחלק מהם ממש אין. אנחנו מבקשים גיבוש קריטריונים ברורים ושקופים למתן תמיכות לקהילות ובתי כנסת ומוסדות דת בעיר, שהם חלק מהיהדות הישראלית ולא דווקא אורתודוקסים. לגבי אירועי מעגל החיים, אנחנו מבקשים להנגיש שירותי ברית מילה ברוח יהדות ישראלית. אשתי סוזן רק עברה את המפגש הראשון של קורס המוהללות שהיא עוברת, כך שתהיה מוהללת בעיר בקרוב. היא רופאת נשים וכירורגית אז זה, היא בסדר מכל הבחינות.

אריק שוע, סגן מנהלת מנהל קהילה תרבות וספורט חבר ועדה: אצל האתיופים, זו הסבתא היא המוהללת דרך אגב.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אה, אהה.

הרבנית ד"ר חנה פרידמן: אצל משה רבינו זה אשתו.

מיטל להבי, סגנית רה"ע, מ"מ יו"ר הוועדה וחברת ועדה: זה או סבתות או רופאות, אה.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אז הנגשת שירותי ברית מילה, הרחבת שעות הגישה למקווה עבור רבני התנועה המסורתית וכל מי אחר, מישוהו אחר שרוצה בכך. הנגשת שירותי בני ובנות מצווה, ברוח אחרת. פרויקט נישואי יוטה, חתונות חד מיניות וקוויריות דתיות בעיר, יצירת וקידום פתרון של קבורה אזרחית חלופית לתושבי העיר. אלו אירועי מעגל החיים. אירועי מעגל השנה תמיכה בתרבות יהודית מתקדמת, מתחדשת, חילונית, ישראלית. הקמת ותקצוב פרויקט שבת תל אביבית, שעל זה יש לי תלי תלים להגיד שאני לא אגיד. ובנוסף הרובריקה האחרונה, צרכי ציבור, הנגשת אורח החיים של יהדות ישראלית לתושבים, לתושבים בין היתר דרך אתר העירייה שכול מי שמחפש צריך מיד למצוא את הדברים האלה ולהבין מה הם המשאבים של כל הקהילות השונות, והמשאבים של העירייה לקיים אורח חיים של יהדות ישראלית. זה חזון למועד, קביעת רבה ראשית או רב ראשי עירוני לזרמים, לזרמי היהדות הישראלית. תקצוב תנועות וארגוני הנוער, גם בגוון דתי פלורליסטי כגון נוע"ם, שהבת שלי הייתה יו"רית של נוע"ם למשך שנתיים פה בתל אביב בארצי ונועם, נוער תל"ם ויש גם אחרים. אלו, זו המפה הכללית של הדברים שאני בא לקדנציה הזאת שאנחנו כבר מתקרבים לחצי, אבל אלו, זה כאילו הדברים שאני, כשאנחנו באנו ואמרנו שאנחנו רוצים להשיג בשנים הקרובות, ואנחנו לא נדון בדברים האלה עכשיו, אבל אני אשמח גם להעביר לכם את הרשימה, ולשמע מכם מה יותר חשוב, מה פחות, מה נראה לכם ישים מה לא ישים, מה רצוי מה לא רצוי וזה באמת יכלכל את ה-, ב-כ', כן, יכלכל את תוכנית העבודה האישית שלי וגם של הוועדה הזאת. סליחה על ההקדמה המאוד ארוכה ואני שמח להזמין את ידידי אריק.

אריק שוע: אני חושב שנפגשנו עם חלקכם לפני עשור אם אני לא טועה. עם מיקי גיצין. היה לנו את הוורסיה הראשונה.

דובר: אפילו יותר.

אריק שוע: נכון אפילו יותר וגם אז ניסיתי לסייע. זה היה סביב עונג שבת ובאמת ביכולת שלנו רגע, לקחת את עבודת העירייה ולהנגיש את התחום, את העשייה ולראות איך כמה שיותר. השפה העירונית קצת שונה מהשפה של הגופים האחרים שהם חוץ עירוניים, ולהיות איזשהו סוג של גשר, ולהנגיש גם את השפה וגם את הפעולות. נח, סקרת המון דברים זו האגינדה שלך, של הוועדה, אני לא חושב שבכל דבר מנהל קהילה יוכל להיות חלק, אבל לפחות בתחומים שאנחנו נמצאים בהם. גם ראש העיר ביקש מאיתנו להוביל חלק מהתחומים. לכל אחד יש את האגינדה האישית שלו. אבל אנחנו מבינים שבשנים האחרונות המילה יהדות הפכה להיות מושג טעון, ואת זה אני אומר בצער. אתה לא צריך להיות יהודי דתי ואתה לא צריך להיות חילוני, במיוחד במדינה יהודית ובעיר עברית כמו העיר תל אביב יפו. אני חושב שזה למעשה משהו שמחבר את כולנו כאן. וזה הדרייב הפנימי שלי, לראות איך אני פועל בתחום הזה, למה אנחנו פועלים ואיך. מה שאנחנו רוצים להציע או מה שאנחנו מציגים כאן, זה לא להביא עוד משאב, זה גם זה, אני העוזר בלהביא את המשאבים ומה שצריך, ולהיות אולי הגורם שגם, כמו שאנחנו יודעים לעשות את זה עם הגופים האורתודוקסיים בתמיכות, להמציא תקנה חדשה, ואנחנו כבר חושבים איך לעשות את זה, תקנה עבור הגופים היהודים הפלורליסטים. כן למקס וכן למסד וזה

משהו שבהחלט חשוב שיהיה לו ביטוי ונראות. אבל אני חושב שמה שאנחנו הולכים לעשות כאן, הוא משהו משנה תפיסה וחשיבה, לקחת את עולם הערכים, את הנושא ואת התחום ולהטמיע אותו בתוך עבודת העירייה, ביומיום שלנו. השינוי שאנחנו רוצים לקדם זה שינוי שעובר יותר עמוק, זאת אומרת לא לשים אותו כרגע כדבר שנשמך או מבוצע או מתוקצב, וזה נמצא אצל גוף כזה או אחר. ההבנה שאנחנו נמצאים בעיר כמו תל אביב, שיש לה באמת איזשהו מקום גם בחברה הישראלית, גם במה שהיא, גם בהרכבים הפוליטיים וגם בתושבים שנמצאים בעיר הזאת. לקחת את התחום ולהשפיע, לקודד את הדני"א, להיכנס ממש לתוך עבודת הקהילה בעירייה, ולקדם את השפה, את הזהות ואת ההבנה של להגדיר את עצמך יהודי. לעסוק בתחום שהוא נוגע בערכי היהדות מבלי להיות אדם דתי ומבלי להתבייש בזה. להיות במקום שאתה מבין שאין, במיוחד כשאנחנו רואים מה קורה היום בארץ בעולם, שאין מקום אחר. אתה לא יכול לברוח מזה, ולכן המקום הזה של להשקיע ולתת, מתוך מקום של לקחת את כל המרכזים שלנו, התרבות, הקהילה, הנוער, הספורט. והשינוי, אנחנו כבר רואים שזה קורה, אבל הוא יהיה הרבה יותר עמוק. ממש מיסדנו תקן. לי כרגע בתפקידה, עוסקת בזה וזה עיקר עיסוקה, שמעולם לא היה כזה בעיר תל אביב. עיקר עיסוקה, הוא בתחום התרבות הישראלית. אז באמת מכאן ללי.

מיטל להבי: לא, לא תרבות, אני נורא מבקשת.

אריק שוע: אני לא אכנס למושגים.

מיטל להבי: אני כן אכנס למושגים מפני שאני מקשיבה בסבלנות רבה, אבל גם רוצה לומר. אני יושבת במקום הזה מפני שאני יהודייה. וביהדות שלי שמים ספק.

אריק שוע: אני לא שם ספק.

מיטל להבי: אני אומרת מי שם ספק. אח שלי שם ספק כי הוא חזר בתשובה ושומר ממני מגע. אני לא שומרת מספיק כשר בשבילו, נכון לא אתה שם ספק. יש מי שמים ספק. שמאל, לא מתאים להם לא להיות יהודי, איך אומרים? יהדות שייכת לזרם אחר. אני גאה בזה שאני חלק מהעיר תל אביב יפו, אני גאה שבעיר הזאת יכולים להיות גם יהודים ליברליים, יהודים שוויוניים, וזה הדבר שאנחנו רוצים לטפח כאן. עכשיו, למה אני מחבלת לך את האמירה? באו אלי.

אריק שוע: כי זה קפץ לי לעין המילה תרבות, אבל בעיניי, קחי את המשפט האחרון, היא שפה, מקום, היסטוריה, תרבות, זהות, זה המון. יכול להיות שבעבודת הוועדה נצטרך גם להגדיר...

מיטל להבי: יהדות היא הרבה דברים. אבל אני שוב רוצה לחדד, מפני שיושב פה גם יו"ר המועצה הדתית ואני רוצה לומר למה כיוונתי, ואתם תמשיכו את הדיונים שלכם עם עצמכם. יש מי שבאים אליי ואומרים לי, מיטל, תרבות ישראלית זה דבר שצריך תקצוב, חילון צריך גם תקצוב! וגם החילונים רוצים לחגוג הדלקת נרות וטקסים ברוח יהודית, אבל הם חילונים. אני יודעת שליהדות יש מחילוניות ועד אורתודוקסיה ועד אורתודוקסיה חריפה, אבל את הנושא של חילוניות ועל חיי קהילה, ותרבות תל אביבית, ותרבות ישראלית, אני משאירה לאגף קהילה. זה התפקיד של אגף קהילה, יש הרבה מרכזים קהילתיים. מה שרון תמיד אומר, 'אני לא צריך לתקצב את היהדות הישראלית, כי יש לכם גם את הבימה ויש לכם גם את היכל התרבות'. ואני אומרת, לא, אנחנו לא מדברים על תרבות במובן הפלורליסטי, אנחנו מדברים על יהדות. ואני ממש רוצה לחדד פה את העניין של יהדות, שזה על תקן ברית מילה ועל תקן בר מצווה ולחגוג ברוח המסורת.

אריק שוע: אז אני מציע שתסתכלי, אז אני מציע שרגע מיטל, זה זה, וזה להשפיע על קהילה ועל התרבות בעיר שידברו בשפה הזאת, וכן לחדד וליצור פה איזשהו, כמו שאמרתי, קידוד דני"א.

ורדה מילבאואר, חברת ועדה תושבת נציגת ציבור: מה זה קידוד? תגדיר....

מיטל להבי: אבל רגע, אני רוצה להגיד לך משהו. אנחנו, לפני קידוד דני"א כללי, יש פה 22 ארגונים. ה- 22 הארגונים האלה יש להם כבר דני"א.

אריק שוע: זה לא בא במקום, זה לא בא במקום.

מיטל להבי: לא, אבל זה, זה, זה הוועדה.

אריק שוע: זה לא בא במקום.

מיטל להבי: לא, זה לא בא במקום, אבל זו הוועדה. אנחנו מדברים על 22 ארגונים שחיים וגרים בתל אביב. חלקם משכירים חדר בבית ספר כדי להיות מסוגלים לנהל תפילה בשישי ובשבת, ואין להם את האמצעים ואת היכולת, אפילו

הפיזית, להגדיל את הקהילה שלהם לאירועים של אמצע השבוע כי אין להם יכולת כלכלית לשכור את המקום אלא רק בשישי שבת. לפני שאני עושה דני"א כללי, אני קודם כל רוצה לחזק את הקהילות האלה. כי הקהילות האלה מבחינתנו הן משהו שכבר עובד וצומח בתל אביב, ושם נחזק אותנו אז יהיה לנו את הגרעין של היהדות השוויונית, שממנו יכולים אחר כך לצמוח עוד ארגונים, עוד דני"א, עוד אירועי תרבות. אבל קודם כול, כשאני שומעת, שיש מוסדות שדואגים שלא יהיה להם איך להתפלל בשישי ואתה חלק מהמאמצים האלה, של למצוא מקום חלופי וזה, אז אותי קודם כל מדאיג המושג, שהיהדות היא באמת עוברת range מאוד גבוה, גם האורתודוקסיה היום, שנח מגדיר את עצמו כאורתודוקס, אז הוא באורתודוקסיה, הוא לא מגדיר את עצמו רפורמי. אבל בין הרפורמי לבין האורתודוקסיה, בין ביני"ה לבין תפילה ישראלית לבין האורתודוקסיה יש range ואנחנו רוצים שהעיר תל אביב תהיה עשירה ביכולת שלה לתת לאנשים יהדות שמדברת אליהם, כמו זו שחיה וקיימת בחוץ.

אריק שוע: אני מסכים איתך, אני מציג פה רגע את הסיעה העירונית בתוך העירייה. זה לא סותר ולהיפך, מה שאת אומרת בוא רגע נחזק, בוא רגע באמת נעטוף את הגופים, זה ערוץ, קטונתי, אתם חברי המועצה, אתם מובילים את התחום ומשפיעים ברמת המדיניות העירונית. אני מספר פה על עבודת העירייה, בתוך העירייה, בתחום שבאמת אנחנו מציגים כאן את הוועדה. זה לא בא במקום, זה לא צריך לבוא במקום, זה משהו שקורה היום בעיר וחשוב שחברי הוועדה ישמעו עליו.

מיטל להבי: אז מה שאתה מציג עכשיו זה, זה זה.

לי זוהר, מנהלת תחום תרבות יהודית - ישראלית: תוכנית של מנהל קהילה.

אריק שוע: מה שביקשת מאיתנו לפני חצי שנה ושנה, כשישבנו במשרדך. באת ואמרת אריק אני רוצה שרגע העירייה תוביל איזשהו תחום, לא עכשיו בוא תחליף את התקצוב, או תשנה את הגופים, הפוך, אנחנו גם רוצים להסתמך על הגופים, ולרכוש אפילו שירותים מגופים עירוניים, מגופים תל אביביים שנמצאים בתחום. בסדר? אז חשוב לי רגע להבין, אני לא בא להחליף פה שום גוף. אנחנו מציגים את עבודת העירייה בנושא הזה, ללא כל קשר, מה שאת אומרת, זה ערוץ שאני תמיד אשמח לעזור ולסייע, כמו שאת מכירה אותי.

ורדה מילבאואר: אתה מתאר את הדברים שלך, אני מסתכלת כאן על מה שכתוב, הערכים הדמוקרטיים הם קצת דאון פליי ואני לא...

פרופ' נח יהונתן עפרון: אני מציע שניתן ללי להציג.

אריק שוע: בואו ניתן רגע ללי ואז למי שיש מה להעיר, נשמע אותו.

לי זוהר: אציג את תחום של תרבות יהודית ישראלית. ישראלית מקפל בתוכו בתפיסה שלנו גם את היהודי וגם את המקום. המטרה הראשית שלנו במנהל קהילה היא לקדם זהות יהודית ישראלית מגוונת וערכים דמוקרטיים, באמצעות פעולות בקהילה סביב לוח השנה, חגים, מועדים, טקסי חיים ושבתי. זה בגדול איפה שתמצאו אותנו, אלה המקומות שמנהל קהילה פועל בהם בשוטף ואנחנו רוצים להעמיק אותם. יהדות, בתפיסה שהיא בבסיס הפעולה שלנו, זאת יהדות במבט הרחב שלה, של שפה, של לאום, של מקום, היסטוריה, תרבות וגם דת. ובמובן הזה כל הספקטרום בעצם של היהדות נכנס פנימה ואנחנו פונים אליו. קהלי היעד שלנו, הורים וילדים, נוער, צעירים ומבוגרים, כשבממשקים השותפים אנחנו עובדים גם פנימה בתוך מנהל קהילה. ותיכף נציג את התוכנית. גם עם מנהל חינוך למשל על תכנית בר/בת מצווה שנדבר עליה וכמובן עם גופי התוכן של יהדות ישראלית, ואם נצליח, אם נצליח גם להתרחב מחוץ לעיר בעיניי זאת תהיה ברכה.

מיטל להבי: אפשר ללמוד מהרצליה, הם כבר מתקדמים.

לי זוהר: תל אביב היא עיר שאמורה....

מיטל להבי: יש ערים אחרות שאפשר ללמוד מהם, בקצב שאנחנו זזים.

לי זוהר: את צודקת.

מיטל להבי: טוב.

לי זוהר: קצת נקודות ונתונים וכדי להכיר את המספרים. בתל אביב יפו יש 72% מהתושבים שמגדירים את עצמם כחילונים, זה מתוך מפקד האוכלוסין של 2022....

ורדה מילבאואר: איך, איך את אמרת? 72%? לא רואים, 72% מגדירים את עצמה כחילונים?

לי זוהר: 72% מגדירים את עצמה כחילונים, 18% מסורתיים, יש שם נדמה לי 6% דתיים, ואני לא זוכרת מה זה בסוף.

מיטל להבי: זה אזור, שצריך להגדיר הגדרה חדשה, זה כמו שאנחנו...

לי זוהר: בסדר, אז תיכף.

מיטל להבי: עם המרשם הכנסנו 'אחר' בזהות המגדרית ועד אז לא היה אחר.

לי זוהר: אז זה חשוב להבין שגם העיר וגם בחוץ, לא עושים כמעט מחקרים על התחום הזה. כרגע זה מה שיש לנו ביד. אני כן מציגה בצד שמאל...

מיטל להבי: צריך לשבת עם...

אריק שוע: זה ההגדרה.

מיטל להבי: לנסות לייצר.

לי זוהר: מחקר.

מיטל להבי: מחקר. אם היית שואלת אותי פה, לא הייתי אומרת על כלל עצמי כלום.

אריק שוע: נכון, אבל זה.

לי זוהר: אבל הנה, תסתכלי על המחקר החדש דווקא המעניין של המנהלת ליהדות הישראלית שפועלת במשרד התפוצות, הם בעצם פעם ראשונה פנו לקהלי יעד מהספקטרום הלא דתי אורתודוקסי, אלא דתי ליברלי, ושאלו אותם איזה דברים היה מעניין לכם להכניס, להוסיף לחיים שלכם וחסרים לכם. אז אם אתם מסתכלים על הגרף שהוא שוב נורא קטן, אני מתנצלת מראש, אבל הצבע הכחול זה החילונים, הצבע האדום זה ההגדרה שמיטל אולי את מחפשת, זה החילונים, זיקה למסורת, זה לא חילוני במובן האולטרה ליברלי.

מיטל להבי: דתי עם זיקה לליברליות.

לי זוהר: זה לא דתי, זה מישהו שהגדיר את עצמו כחילוני, אבל שהוא חלק מהתרבות ומהעם היהודי.

מיטל להבי: אני אומרת שחסרה לי יהודי עם זיקה לליברליות או לגישה שוויונית.

לי זוהר: את שואלת או אומרת?

מיטל להבי: לא, אני אומרת. כשאני יושבת בוועדה הזאת, אני לא חילונית. אני רוצה שתביני את מה שאני אומרת. אני לא חילונית עם זיקה ליהדות. אני יהודייה עם זיקה לשוויוניות. את צריכה להבין מה אני אומרת. אני אומרת, שאני לא באתי עכשיו לדאוג לתרבות היהודית של החילונים. אני באתי לדאוג ליכולת ביטוי של יהדות ליברלית בתל אביב.

הרב אסטבן גוטפריד, בית תפילה ישראל: אז אם היית עונה לסקר הזה, אז היית או נכנסת לחילונים זיקה למסורת, או השלישי זה מסורתי לא דתי.

לי זוהר: מסורתי לא דתי.

אריק שוע: מה שלי מציגה פה זה את המחקרים שקיימים.

הרב אסטבן גוטפריד: כאילו הם ניסו למצוא, את יודעת.

עו"ד אפרת כוכבא וייס, מנכ"לית מרכזי דניאל: לא, לא. יש פערים, יש ספקטרום. אין מה לעשות.

אריק שוע: אז בסדר.

הרב אסטבן גוטפריד: אבל זה כבר חידוש שזה לא רק חילוני ודתי, שיש פה גם איזה....

מיטל להבי: אבל אין פה למשל אורתודוקסי, אין פה דתי.

לי זוהר: זה לא הקהל ששאלו אותו.

הרב אסטבן גוטפריד: יש דתי ליברלי, נכון.

עו"ד אפרת כוכבא וייס: יש דתי ליברלי. אנחנו לא יודעים מה זה כולל, אבל יש דתי.

עיר ללא הפסקה

מיטל להבי: דתי ליברלי, כן.

לי זוהר: זה הכי דתי שיש פה.

בן חושן חבר סיעה: הסקר הזה יוצא באופן תדיר או שזה סקר מיוחד? כאילו זה סקר שיוצא כל שנה?

לי זוהר: לא, הוא חדש.

בן חושן: אפשר לצורך העניין שבסקר הבא יישאלו גם את הנושאים?.

אריק שוע: זה לא סקר של העירייה.

מיטל להבי: נשב על סקר אחר כך.

אריק שוע: העניין של רגע לגעת בסקרים ולהבין מי הם קהלי היעד ולהבין מגמות, אני חושב שזה בדיוק על מה שרוצים לשבת כוועדה, אנחנו מתחילים רגע לחקור. זו ישיבה ראשונה שלנו, אנחנו מתחילים להבין איזה נתונים בכלל קיימים, מי נוגע בהם? אני חושב שזה הכיוון שלי ניסתה, רגע לפני שהיא ניגשת לעבודה, להבין מי קהל היעד.

מיטל להבי: מי זה המנהלת ליהדות ישראלית, תזכיר לי?

אריק שוע: שיקלי.

פרופ' נח יהונתן עפרון: זה מאוד מורכב.

אריק שוע: זה יושב אצל שיקלי?

פרופ' נח יהונתן עפרון: כן.

עו"ד אפרת כוכבא וייס: אני חייבת להגיד, זה איך שהוא נשאר, זה התחיל בממשלת השינוי וזה נשאר ועדיין.

אריק שוע: אבל זה עדיין לא השר האחראי לא?

עו"ד אפרת כוכבא וייס: אבל יש מנהלת שהיא מיזם משותף של מספר קבוצות וארגון פנים. ארגון פנים זה ארגון שמאגד את הארגוני יהדות ישראלית. זה ארגון שכרגע פועל לטובתנו והסקר הזה מאוד מאוד מעניין.

לי זוהר: הוא מעניין, ביחס לפעולה של מנהל קהילה. הוא מראה שהמקומות שבחרנו להתעסק בהם בתחילת הדרך, זה המקומות שהכי מעניינים, לפחות את הקהל של תל אביב. שזה עם תוכן סביב החגים, קשר עם קהילה שדומה לי, קבלות שבת, וכו'.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אני רק רוצה להשחיל מילה במאמר מוסגר. יש לנו חברה חדשה בוועדה, ורדה מילבאואר, שהיא חוקרת של הדעת, כותבת ספרים, זה רק אחד מהם, אז אנחנו נוכל להתקדם בערוץ הזה, גם ולחשוב באופן מושכל.

לי זוהר: בסדר גמור, זה רק ככה טעימה. כשבנינו את התוכנית הסתכלנו על ארבעה תחומי פעילות מרכזיים. הראשון זה פיתוח תוכן שבעצם בא לשאול את השאלה, מה נקודת המוצא שלנו, מה הסיפור שאנחנו באים לספר. אנחנו בצהוב מתחת מובילי התערבות יהודית במנהל קהילה. זו בעצם העבודה שאנחנו נעשה בתוך המנהל כדי להתחיל לדבר את הסיפור ולהכשיר עוד אנשים שידעו, מתוך העמדה הערכית סביב החג לייצר את הפעולות ולא היום, היום מה שקורה זה שהדברים קורים בצורה טיפה יותר אינטואיטיבית, אז אנחנו רוצים למסד שיח יותר ידעני אולי על הדבר הזה. בצד שמאל הפעולות בקהילה זה מה שאנחנו נממש בפועל וכמובן שהתוצר של זה ומעצם זה שאנחנו עובדים בתוך מנהל קהילה זה גם לחזק את המנהיגות בקהילה המקומית. כשמסתכלים על פיתוח תוכן, מסתכלים על איך עוסקים בחג מתוך עמדה של הובלה ערכית. אני לא יודעת אם אתם מצליחים לדמיין על מה אני מדברת, אבל מנהל קהילה עושה מאות אירועים לחגים לכל הקהילות בכול העיר, מכל הסוגים, מכול המגוונים. בכל חג שהוא, בכל רגע נתון, אז אנחנו אומרים, כשאנחנו עומדים מול הקהילה אנחנו רוצים לעמוד מולה מתוך איזושהי אמירה של הובלה ערכית ועם איזושהי מצפן, עם פעולה שמייצגת יהדות רבת פנים ולא רק דרך אחת וכמובן אני חושבת אחד הדברים הכי חשובים זה ההובלה דרך היש, למלא את החלל בדברים שהם חיוביים וטובים לעומת מה שדיברנו קודם על הלעומתיות וכמובן על החוסר. מובילי התערבות יהודית, אנחנו נמסד פורום של אנשי מנהל קהילה שילמד, שיתייחס לבסיס, יבין יותר לעומק את הבסיס הערכי הזהותי של החג ומשם נצא לפיתוח פעולות. זה בגדול כרגע מה שאנחנו יכולים להראות. התוכנית שמתחילה ככה להתיישב על לוח השנה ומה תראו בחוץ, אז בספטמבר יהיה אירוע אחד או אולי יותר של תשליך קהילתי שמזמין את התושבים להסתכל אחורה

על השנה ולראות מה אנחנו רוצים לקחת איתנו ומה אנחנו רוצים להשאיר מאחור ומה אנחנו מאחלים לנו ונעבוד לקראת השנה החדשה.

עו"ד אפרת כוכבא וייס: שאלה, אנחנו עושים המון תשליכים. מי עושה את האירועים האלה, הכוונה?

לי זוהר: מנהל קהילה, כל האירועים האלה עושה מנהל קהילה בשיתוף פעולה עם כל מיני גופי תוכן. הקבלות שבת, התשליך כרגע מתרחש בשיתוף עם בינייה. זה כרגע מה שקורה ותכף תראו גם עם עלמא וכמובן שאנחנו נמשיך לייצר עוד, זאת רק ההתחלה. קבלות שבת זה פיילוט שאנחנו עושים, של קבלות שבת במרחב ציבורי שיתחילו, שאנחנו מקווים שיקרו פעם בחודש במרחב ציבורי בשלושה מקומות בעיר. אנחנו מתחילים בסוף ספטמבר והמטרה שוב, של הקבלת שבת היא להביא טקס שאפשר, שאנשים חילונים וליברליים יכולים להחזיק אותו ולהצטרף אליו. ולהזדהות עם מה שמדובר שם ואולי לקחת איזה צידה לדרך, רגע לפני סוף השבוע. פסטיבל מצולות, אולי דן ירחיב על זה תכף, וזה עוד משהו שקורה הלכה למעשה.

אריק שוע: פסטיבל מצולות - זה דרך אגב, כשאמרתי לקודד דני"א או לשנות, עד לפני שנה הובל פסטיבל מצולות על ידי חיים גורן מהקצה השני. והשנה נח ביקש להוביל אותו וזה מראה איך אתה משפיע על הסיעה העירונית ומאפשר לתת תוכן שהוא מעט יותר מגוון ורחב. אחר באמצעות הגופים השונים שנמצאים פה בעיר. זה בדיוק המקום שאנחנו מסתכלים עליו, של השפעה מבפנים. לראות איך אנחנו פותחים את העירייה ומביאים כמה שיותר גופים ותפיסות, גם לפעולות קיימות וגם לפעולות חדשות. מצולות, היא דוגמא באמת נהדרת לכך.

מיטל להבי: במצולות, אני אגיד ככה. היה תקציב שהיה יותר שייך לתרבות התורנית, ובשיחה עם חיים גורן, אני חייבת להגיד שזה היה בהסכמה, הגענו לזה שהתקציב הזה יצא. הוא לא היה build in בספר אבל הוא היה קיים, הוא היה תקציב מתוקצב, עשינו לו הסטה מכיוון מסוים של תרבות תורנית לכיוון של יהדות ישראלית. אז זה היה התחלה של דבר מה. ומשם המשכנו גם לספורט וגם לפרויקטים נוספים. זה היה קרב שמוביל נח מטעם הסיעה להגדלת התקציבים לקהילות שנמצאות כאן, אפילו לא בגלל הקהילות, אלא בגלל הפעילויות שאתם יודעים לעשות ולפתוח את הלב, את היכולת של תל אביבים להיות יהודים, או להשתתף באירועים יהודיים, מבלי להיות אורתודוקסיה, וזה בדיוק המקום שבו עד עכשיו היינו. בחינוך שאני קיבלתי, זה או הבית כנסת השכונתי, או שום דבר. או אירוע בבית, במשפחה, מדליקים נרות במשפחה, כי לא הייתה אלטרנטיבה, כי אין אלטרנטיבה. והיכולת של יהדות"א לתת היום אלטרנטיבה, לתפילה, לאירוע שהוא יהודי במהות שלו, אבל הוא לא אורתודוקסי, הוא לא מפריד אותי מהבן שלי, הוא לא שם אותי במקום שבו אני צריכה להתלבש אחרת מכפי שאני נוהגת להתלבש נגיד עם מכנסיים. אז זה יותר מכבד אותנו וזה משהו שאנחנו רואים בעולם, ביהדות התפוצות. אנחנו רואים שביכולת להיות יהודי אתה מקבל בדרך גם קהילה שאתה חי איתה, כמו קהילת יחד. כשמדברים איתי על הקהילה הזאת, מספרים לי על מקום שכיף להגיע אליו כדי גם להיות בחברותה כמו שקורה בחוץ לארץ, שבית כנסת הוא גם בית לקהילה. וזה מה שהיינו רוצים, לאט לאט להסיט את זה מאותם מקומות, שסליחה, בחלקם היום יושבים על מניין דל ביותר שמתפקד רק שישי שבת, לעומת מקומות שאנחנו יודעים שמגיעים ביום שישי שבת מאה אנשים, שמצטופפים בתוך חדר בבית ספר. ואני רוצה להגיד שאני מאוד שמחה שיו"ר המועצה הדתית הוא מי שהוא, האמת, גם הצבעתי בשביל זה. והצבעתי מפני שאני יודעת שבתפיסה שלו הוא אורתודוקס והוא משרת את הקהילה האורתודוקסית, אבל הוא גם פתוח להשפעה והוא מבין שההלכה לא מתה, היא חיה, וזה שאנחנו חיים על הלכה ועל פסיקות הלכה שנקבעו לפני אלף שנה, בגלל שהרב עובדיה יוסף הלך לעולמו, וכבר אין אמיצים שפוסקים פסיקות חדשות בדורנו אנו. אבל ההלכה הייתה דבר חי פעם. ההלכה היא הייתה זו שהתאימה את היהדות ואת המצוות לימינו אנו. אני בטוחה שאם היה איזה פוסק חכם, הוא היה אומר שנעים בסופ"ש, כשר לשבת, למה? לא משלמים כסף, רק עולים, נוסעים והנהגים, אגב זה גוי של שבת, כן? זה לא יהודים בכלל. אבל זו רק דוגמה וזה רק רגע של הומור. הדבר שהייתי רוצה להגיע אליו ואני אומרת ככה.

לי זוהר: תדעי לך שהבת שלי אמרה לי איזה יום, אמא בואי לאוטובוס יש אוטובוס בשבת ואפילו בחינם היא אומרת לי. אמרתי לה היא בכלל לא מבינה, מה עומד, היא כבר נולדה לתוך הדבר הזה, שיש כבר דור שבשבילו....

מיטל להבי: זה מובן מאליו.

הרב אסטבן גוטפריד: הם לא יודעים שאין אוטובוסים. מבחינתם יש אוטובוסים.

מיטל להבי: אז אני אומרת שאני מקווה שהתפקיד שלנו כאן הוא, א', להגדיל את תקציבי התמיכות, לגופים שעוסקים ביהדות, ליברלית. הייתי רוצה שמתל אביב תצא תורה, תורה של נאורות, תורה של תבונה, תורה של חוכמה, תורה בת ימינו. הייתי רוצה שתל אביב תדע לתקצב את זה יותר דרך מנהל קהילה, כי זה גם חלק מפעילות קהילתית כמו שאמרנו

עיר ללא הפסקה

סקורה ביהדות התפוצות, והייתי רוצה שנגיע לשלב שבו יש לכם גם בית. כי אני חושבת שכשיש בית אפשר לעשות יותר פעילויות. וכשיש בית, אז אנחנו, אני הייתי בישיבה הראשונה שלכם, בבית סולל בונה, איך קוראים למקום הזה?

זן פרת, חבר ועדה מנהל יהדות"א: זה בית מבוע. של בית כלל.

מיטל להבי: מבוע. ובאתי למקום שעובד באמצע השבוע, ויש בו פעילויות, כי יש לו בית. ובבית הזה גם לומדים תורה וגם מתפללים וגם עושים פעילויות קהילתיות והכול ברוח של יהדות. אז זה המקום שאנחנו רוצים להגיע אליו, שיהדות תהיה ברירת מחדל לילדה שלי, שסילחו לי, לא רצתה רב בחתונה שלה ועכשיו גם הבן שלי נדבק בזה. ואח שלי קשה לו, גם אימא שלי קשה לה ואני לא רוצה את הניתוק שלנו מהיהדות, אני רוצה שנהיה מחוברים ליהדות מפני שהיא מתאימה את עצמה לזמננו ולשפה שלנו ולשפה של הילדים שלנו. וככה אני מסתכלת עליך ואני אומרת לך, מתפקידך גם לזהות את כנסת, שאין בהם עניין מי יודע מה, לפני שיבואו מבחוץ מאיזו התנחלות ויעשו לי פה השתלטות עוינת. תן לנו התל אביבים לעשות השתלטות לא עוינת, אלא מכבדת.

אביגיל שפרברג: אבל זה תפקיד של תל אביבים במדינת ישראל.

מיטל להבי: אלדד? תודה. רשם. אלדד מזרחי, תכירי.

לי זוהר: באוקטובר אתם תראו גם את סוכת יהדות"א שתיכף תוכלו להרחיב עליה ויהיו גם סוכות בקהילה וקבלות השבת ימשיך, אני מקווה לאורך כל השנה. נובמבר אני מקווה שנתחיל בפרויקט חדש של עונג שבת בשיתוף עם עלמא בבתי ביאליק. וחנוכה כמובן גם נמשיך עם המסורת של 'אור האדם' שהתחלנו בשנה שעברה.

אריק שוע: תספרי טיפה על ההיסטוריה, איך זה התחיל. אור האדם ובכלל חנוכה בקהילה

מיטל להבי: אריק? היה יותר מדי אירועים עם חנוכיות שלך ב...

לי זוהר: לא, לא אני, הוא. אוקי אני בעצם התחלתי להתעסק בתחום של תרבות יהודית, יהודית ישראלית, חילונית, כשהבן שלי גדל והחלטתי לגור בתל אביב ולגדל פה את הילדים ולא מצאתי איפה לחגוג את חנוכה. ואז אריק היה מנהל אגף רובעים ושכונות, והקמתי את היוזמה של שכונה מדליקה שזה מיזם שאמר, שבעצם ניסה לבנות מודל של איך אנחנו חוגגים בקהילה את הדלקת הנרות ושמים שם את הערך שלנו במרכז הבמה ומברכים ביחד, שרים ביחד ולשמחתי, אחרי, אני מקצרת אבל לאחר כמה שנים המיזם הזה אומץ על ידי מנהל קהילה והוא התפרש וקרה אז בכמה עשרות שכונות במקביל וגם היום הוא ממשיך ובשנה שעברה כשהתחלתי להתעסק בתחום של, בתחום הזה, אז בעצם הבאנו את ה-, לקחנו, עשינו גלגול של הדבר הזה וכתבנו ברכות להדלקת נרות לחנוכה, קראנו לזה אור האדם, והכנסנו לשם בעצם גם ברכה שהיא חילונית לצד הברכה המסורתית והקדשנו כל נר לנושא אחר, כל יום הקדשנו נר לנושא אחר. וככה גם כמו שדיברנו קודם, עמדנו מול הקהילה עם איזושהי אמירה ערכית, גם הצענו איזושהו מודל שמכניס לתוכו, מקפל לתוכו את היהדות רבת הפנים ומאפשר להרבה מאוד אנשים להיות חלק מהדבר הזה ולהחזיק משהו ביד ואני מקווה שהשנה, נרחיב את הדבר הזה לשיתוף פעולה.

אריק שוע: אני חושב שמה שלמדנו גם מהמיזם, שלא צריך לפחד לגעת בטקסטים. אתה לא מוחק את הטקסט היהודי, הדתי, המסורתי, אבל לצד הטקסט אתה יודע לשים דברים שהם באמת בזהות או עכשוויים, והציבור צמא לכך. זאת אומרת היינו והופתענו, דווקא בשכונות הדרומיות שהן הכי מסורתיות הייתה לזה היענות מאוד מאוד גדולה.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אין דבר יהודי מזה.

אריק שוע: בדיוק. זאת אומרת אם המחשבה הייתה רגע, בוא ניקח את הדבר המסורתי הזה, חנוכה עם הדלקת הנרות, ולהוסיף לו עוד משהו, באמת ב-scale מאוד גבוה, וחשבנו שאולי נקבל ביקורת, מאוד גדולה מהציבור, ראינו תגובות, נלהבות, הפוכות. הציבור רצה, בתי הספר, הקהילות, כולם.!

ורדה מילבאואר: במה בדיוק עסקתם?

אריק שוע: לקחנו בכל יום לצד הברכה, טקסט שהוא באמת טקסט ישראלי, עברי, עכשווי, שעוסק באמת בדברים עכשוויים, שרגע שאפשר לקשור אותם.

פרופ' נח יהונתן עפרון: היום, הערכה הייתה מתאימה במידה....

לי זוהר: קודם כל יצרנו טקס. שגם אנשים חילונים יכולים להתחבר אליו ולהזדהות אתו. בסוף, חגים זה מהלך טקסי. שאנחנו מאוד מחפשים כל אחד להזדהות עם המהלך הזה כמו שאנשים רוצים להתחבר בחתונה שהם, חילונית בלי רב כי

עיר ללא הפסקה

הם רוצים להבין מה מדברים שם או כי הם לא מאמינים באלוהים לצורך העניין, אז יש צרכים שונים לתרבות היהודית הזאת, למסורת היהודית ואחד הדברים היה לנסות לתת לאנשים הליברליים איזה משהו להחזיק בטקס שהם יכולים לחבר סביבו את המשפחה, את הקהילה.

אריק שוע: שהטקס היהודי הוא במרכז, הוא לא, הוא לא מחק את הטקס היהודי.

הרב אסטבן גוטפריד: הדברים האלה נעשים במרחבים שלנו.

אריק שוע: הם נעשים במרחבים שלכם, זה נכון, אבל הם לא נעשים ב-scale מאוד גבוה במוסדות ובקהילות העירוניות.

הרב אסטבן גוטפריד: נכון, נכון. אבל בהמשך לזה אני רוצה, אפשר?

לי זוהר: בטח.

הרב אסטבן גוטפריד: לגבי זה יש לי כאילו שאלה. למשל קבלות שבת, שזה נהדר שעושים עוד, אבל אנחנו עושים את הקבלות שבת האלה ל-700 איש כל קיץ, כל שישי בנמל. ולמה זה לא כאילו חלק מהתוכנית? אבל זה אמור להיות.

אריק שוע: רגע, מה שהוצג כאן זה תוכניות של מנהל.... מתכוון לעשות.

הרב אסטבן גוטפריד: לא, לא, אבל זה קורה כרגע ללא תמיכה מהעירייה. ואין שום סיבה. זאת אומרת, זה בדיוק מה שהם רוצים לחדש או לעשות מחדש, זה קורה ובצורה שנורא מצליחה.

אריק שוע: שניה רגע, אבל מצד שני סוכת יהדות"א ופסטיבל מצולות, וחנוכה יהדות"א, הם כן בתמיכה עירונית.

הרב אסטבן גוטפריד: כן, כן, אני, לא בקטע של עיתונאי, אני אומר פה שיש, כדאי להשתמש גם במשאבים שכבר קיימים ובפעולות בו שהן תואמות את התוכנית שכבר קיימות ולהכיל אותן כדי שהאפקט יהיה יותר חזק. אין לי ספק ש-700 איש כל יום, אנחנו עושים 10 כאלה בכל קיץ. אם יהיה לזה גם עוד מרכיב של תמיכה עירונית, ופרסום, כאילו, יהיה חלק מהמערך, זה יכול להיות, לגדול עוד יותר.

אריק שוע: אסביר את האסטרטגיה, אולי את צורת הפעולה. הרעיון הוא מצד אחד, לשים איזשהו ערך, במשמעות בפעולות הקהילה השונות שנעשות ביום יום, כאשר אנחנו רוצים לראות את הגופים השונים, ואתם רואים את חלקם, לא את כולם כגופים שמהם ניתן לרכוש את התוכן. ולמה אני אומר לרכוש את התוכן ולא תמיכות? כי זאת הדרך בעצם שלנו לייצר פה איזושהי פעולה מבלי רגע להיכנס לאיזשהו מנגנון כזה או אחר. אז זה ערוץ אחד, ואני אומר בצער, אין הרבה גופים, עם יכולות ביצוע. בסוף, אלה אותם גופים שישבתי איתם לפני 10 ו-12 שנה, עם כל העושר הזה, מדובר בארבעה, חמישה דומיננטיים בעיר וכל השאר זה יותר דיבורים, יותר ערך, יותר זה, אבל פחות גופים של עשייה. אז ככל שיהיו יותר גופים, ונוכל באמת להרחיב ולרכוש ולייצר...

הרב אסטבן גוטפריד: אני אומר, איפה שיש כדאי גם לשלב ידיים.

אריק שוע: איפה שיש, בסדר. עכשיו, אבל איפה שיש, זה המנגנון של התמיכות שאנחנו מדברים עליו, לראות איך מייצרים קודם כל תמיכות שהן לא תמיכות דת. היום אתם נופלים.

הרב אסטבן גוטפריד: לא, זה לא עונה למה שאני אומר.

אריק שוע: לא, אבל רגע, אתם היום נופלים בתמיכות הדת. אני רגע אסביר.

מיטל להבי: הם לא נופלים בתמיכות הדת.

אריק שוע: לא, כשאני אומר נופלים, שאם אנחנו רוצים לתקצב היום, אנחנו מתקצבים באמצעות תמיכות דת.

מיטל להבי: אבל אתה לא יכול לתת תקציב כי זה רק תרבות תורנית.

אריק שוע: אבל אני, רק תני לי להשלים משפט. הרצון הוא למסד.

הרב אסטבן גוטפריד: אנחנו כן מקבלים תמיכה עירונית.

מיטל להבי: אבל לא דרך תשתית עירונית.

אריק שוע: הרצון, שנייה, רגע.

הרב אסטבן גוטפריד: דרך דת.

אריק שוע: שליחה רגע. היום הם נופלים במירכאות, הם יושבים דרך תמיכות דת. הרצון וזה בדיוק מה שאנחנו כרגע שוברים את הראש, איך למסד תחום חדש. כמו שיש תרבות, כמו שיש תמיכות דת, כמו שיש תמיכות ברווחה - תמיכות בנושא יהדות ישראלית שבאמת נוכל להביא את זה לידי ביטוי, זה רצון ראש העיר, זו בקשת ראש העיר, שהנושא הזה יקבל ביטוי ונראות ותקצוב עם קריטריונים ברורים שאנחנו מנסים כרגע למצוא את הדרך. אז זה הכיוון שאנחנו יכולים לפעול בהם. אני לא יכול לפעול כרגע במרחב אין סופי.

הרב אסטבן גוטפריד: לא, לא, בסדר, אני מעדיף את זה. אני חושב שזה חשוב.

לי זוהר: ואני רוצה להגיד שאנחנו ממש בתחילת הדרך, הכל זה פיילוטס ורגעים וכמובן.

אריק שוע: וזה ישתנה עוד, והרעיון לשמוע רעיונות.

לי זוהר: ועוד הרבה דברים יכולים...

מיטל להבי: אבל אני שואלת כזאת שאלה. כשמדובר בתרבות תורנית ובבתי כנסת, אתם לא באים לתפוס את מקומם של בתי הכנסת, הם מתקצבים אותם והכול סבבה.

אריק שוע: לא.

מיטל להבי: מה לא?

אריק שוע: אני לא מתקצב את בתי הכנסת.

מיטל להבי: לא, העירייה, אנחנו, אנחנו מתקצבים את בתי הכנסת. לא אתה, העירייה מתקצבת, כל דבר. אני שואלת שוב, יהדות"א הוקמה כדי לחזק את הארגונים, היהדות הליברלית שגרים, חיים, פועלים בתל אביב, מזה שנים ללא תשומת לב מספקת של העירייה, שלא כמו הנטייה כיום, החל מראש העיר שנותן את הברכה לחזק את הנושא של יהדות ליברלית בתל אביב. השאלה אם המשמעות של יהדות ליברלית, זה בסוף לחזק את הגופים שפועלים בעיר או להקים פעילויות בקהילה, אני שואלת.

לי זוהר: זה גם וגם. אני, בעיניי המשימה המקצועית שלנו היא גם לייצר שפה, לשפה של הנתן...

אריק שוע: אבל רגע, אני לא בא להחליף את הגופים, אני חושב שלגופים בעיר יש מקום וערך מאוד גבוה.

מיטל להבי: יופי.

אריק שוע: זה אחד. אנחנו, ואני בכוונה דייקתי כאן לפני כן, אנחנו מציגים עשייה עירונית, שהיא לא באה להחליף את הגופים, היא לא אמורה גם להתחרות בגופים, אלא מצביעה על איזושהו פער. אם ראינו פה ש-75% מהעיר הזאת מגדירים את עצמם כחילונים, והם לא בדיוק חילונים, אבל הם בורחים רגע מהזהות, והם צמאים לעשייה בפעולה בתחום הזה, אז כן, אנחנו ניכנס לשם. אבל אנחנו לא יכולים להיות, עם כל הכבוד בתפילה ישראלית, אנחנו לא יכולים להיות בינ"ה, אנחנו לא יכולים להיות.

מיטל להבי: אתם גם לא בתפילה אורתודוקסית.

אריק שוע: ולא תפילה אורתודוקסית.

לי זוהר: ממש לא.

אריק שוע: אנחנו נוגעים פה, לצורך העניין, תיקחי בהגבלה, אנחנו אחראים על החינוך הלא פורמלי, כמו שמערכת החינוך היום נוגעת בזהות וערכים ומנסה לחנך, אז אותו דבר בקהילה, באמצעים שעומדים לרשותנו. אנחנו עוסקים ביצירה עברית, אנחנו נוגעים בעולם המחול, בעולם התרבות, בעולם המוזיקה, אנחנו נוגעים בחיי הקהילה שצמאה רגע להתכנס סביב מעגל החיים, היינו שם. ועשינו את זה לפני הרבה שנים ונמשיך לעשות את זה, השאלה באיזה גוון, וזה מה שאנחנו מציגים כאן.

מיטל להבי: השאלה מה שונה כתוצאה מזה שאתה יושב עכשיו עם יהדות"א, זאת השאלה שלי.

אריק שוע: אז אני חושב שמה שהוצג כאן, שלשים את חנוכה למשל בקהילה, לא טקס מסורתי של מעוז צור, אלא לצד זה לשים תוכן מסוים, וכשאנחנו באים ואומרים עושים את קבלות שבת ביחד עם בינ"ה. אנחנו אומרים עושים סוכות עם

עיר ללא הפסקה

יהדות"א ולוקחים את אותה פעולה עירונית באמצעות הגופים כעוד כלי, מעשיר ומעצים, זה חלק מהערוצים שאנחנו אומרים בוא ניקח את הערוץ הפלורליסטי, את הגוון הזה בפעולות שלנו. עכשיו לצד זה, היות ואנחנו גם נמצאים שם בוועדות של התמיכות, התבקשנו לנסות לגבש איזושהי תקנה, אנחנו כרגע אפילו באיזושהי חשיבה אפילו ברמה של טיוטה, נגיע עם הטיוטה, נשב איתך, נשב עם נח, נשב עם מי שצריך, נציג ונראה איך באמת תומכים בשאר הגופים. אני מוכן, אני מתנדב, אף אחד לא הפיל את זה עליי כאילו ברמה של אמר-. אני מוכן רגע באמת לסייע, זה הערוץ השני. הערוץ השלישי, וזה אני כבר פועל בו, אנחנו בתוך מערכת עירונית שרגע עכשיו איך מייצרים פעולה במרחב העירוני. איך עושים משהו וזה גם להיות השגריר של הגופים.

מיטל להבי: אז זהו, אנחנו רוצים שגרירות מול היחידה האסטרטגית לעניין של הקצאת מבנים, כדי למצוא לפחות לאותם מקומות שמתכנסים כל פעם 100 אנשים ו-200 אנשים וכל פעם נודדים ממקום למקום.

אריק שוע: אז מיטל, זה לא יושב אצלי, אבל זה לא יושב אצלי. חשוב לי בתיאום ציפיות, כמו שאני לא מייצג את בתי הכנסת בעיר, האורתודוקסים, אני לא מייצג את בתי הכנסת האחרים. זאת אומרת, חשוב לי רק בתיאום ציפיות בינינו. אני לא הגוף שעכשיו המועצה הדתית בתוך העירייה שאמורה להיות, אני חושב שזה חשוב אני חושב שצריך להעלות את זה, אבל.

מיטל להבי: אז אתה הגוף שתפקידו לקדם תרבות יהודית בקהילה, או אתה הגוף שאמור לעזור, שמתל אביב תצא תורה של יהדות.

אריק שוע: אני הגוף, שכרגע תפקידו, עיקר תפקידי הוא לקדם תרבות יהודית בקהילה, אבל אני לא יכול להתעלם, אני אומר, אני לא יכול להתעלם מהצרכים האחרים. אני לא יכול להתעלם מהעובדה שאני בקשר יומיומי עם הגופים והמצוקות והצרכים ואני לצד זה מסייע ועוזר.

מיטל להבי: אבל זה לא תפקידך לעזור למצוא מקומות.

אריק שוע: לא. לא. חשוב לי גם לראות.

מיטל להבי: אז אנחנו צריכים לראות איפה יושב כל המכלול של הדברים, מעבר לתפקידך.

אריק שוע: נכון, נכון, אני לא מנהל נכסים.

מיטל להבי: לא, אני מחדדת. אני מעריכה כל דבר שנעשה. תראה, באה אליי הדס רגולסקי מהסיעה שלי, והיא אמרה לי להבדיל, הנה קחי גיל קרמר מלמד, לא זוכרת איך קוראים לו, יושב ליד אסף.

אריק שוע: יואב קרמר.

מיטל להבי: לא, גיל, לא יואב. גיל, גיל, את השם פרטי אני זוכרת. לא אמרתי את השם. הוא רוצה עכשיו לקדם אירוע חנוכה חילוני, הוא רוצה לקדם אירוע, אמרתי לו חילוני.

לי זוהר: הוא עזב את הארץ.

מיטל להבי: לא, הוא לא עזב, הוא כתב לי השבוע עוד מייל. אז כנראה שהוא עזב את הארץ ומרחוק הוא אמר לי שיש בעיה נורא קשה, יש מלא יהודים עולים חדשים, ברובע צפון העיר הישן, הוא מודאג ביחס אליהם והוא רוצה לעגן עכשיו פעילות חילונית יהודית. עוד הפעם אני אומרת, כשפונים אליי ואומרים לי חילונית יהודית, אני אומרת, יופי, יש מנהל קהילה, עושה הרבה חילוני, מה שרון אהב להגיד לנו בהתחלה, יש הבימה, יש הקאמרי, יש, יש, יש. הכול מיועד לכלל התל אביבים, יהודים, חילונים, נוצרים, כולם יכולים. מה תמיד אמר לי רון? רון אמר לי, יש תרבות תורנית כי להם אין מענה בהבימה. דוגמה. בא נח ולימד אותי, כי אני לא ידעתי, שיש הרבה מוסדות, יהודים, חוץ מהבת שלי שעלתה לתורה ברפורמים, בגלל שהיא באה מבית ספר לטבע, אני לא הכרתי את הנושא הזה. הבן שלי עלה לתורה בחב"ד, שמו אותי מאחורי גדר. בסדר? עד היום אני לא שוכחת שהייתי מאחורי גדר. ומאז נפרדתי מכולם פה, מכל האלה ששמים אותי מאחורי גדר, לא מוכנה יותר. אני שוויונית לבעל שלי או לאבא שלו, בדיוק זה. אז אני חשבת שמה שאנחנו עושים כאן, אז מצד אחד אתם אומרים, זה חיזק לכם את הנטייה או את הרצון שאתם כבר עוסקים בזה הרבה שנים, עוד מימי מיקי גיצין, לעשות מה שנקרא עונג שבת ותרבות יהודית. אני באה ואומרת, חוץ מהתרבות היהודית, יש בתי תפילה יהודיים, ולזה אנחנו רוצים לתת את הכוח באמצעות יהדות"א. בסדר?

אריק שוע: בסדר גמור.

מיטל להבי: זו ההבחנה.

אריק שוע: בסדר גמור, לגיטימי, זה לא סותר.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אני חושב שאנחנו רוצים להתקדם. סיימת לי?

לי זוהר: כן.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אז דן בבקשה.

דן פרת, חבר ועדה ומנהל יהדות"א: קודם כל כשאומרים יהדות"א אולי נבין על מה מדובר, כלומר זה ארגון קואליציה, זה ארגון מטה, הוא לא באמת קיים, אין לו משרדים ואין לו עובדים חוץ מאחד בחלקיות משרה וזה באמת, אב להרבה ארגונים מאוד ותיקים ומאוד חשובים שפועלים הרבה שנים בעיר, אני מדבר על מנעד ובתוך הוויכוח הזה צריך להבין שיש כאן מערכת שלמה של ארגונים שלחלוטין לא מסכימים אחד עם השני, ולחלוטין לא חושבים אותו דבר מהבחינה היהודית. יש לנו ארגונים שמגדירים את עצמם כחילוניים כמו ביני"ה ועלמא, יש את הקהילה המסורתית והקהילות של מרכזי בני דניאל ביפו, בצפון תל אביב וכמובן על הירקון את בית דניאל. יש את מבוע שזה איזשהו אזור מפגש בין חילוניים לאורתודוקסים. ויש קהילות אורתודוקסיות לכל דבר ועניין, זאת אומרת, המילה אורתודוקסי היא בעייתית, קהילות שומרות שבת ומקיימות מצוות. בוא נישאר שם, שמתוך המסגרת ההלכתית, בודקות את שאלות השוויוניות, הפלורליזם, והליברליות בתוך מסגרת, כן, בתוך המסגרת הנוקשה של ההלכה. כל המנעד הזה נמצא בתוך קואליציה. קואליציה זה מקום שאנשים לא מסכימים אחד עם השני. להיפך, זאת קואליציה כי הם באמת לא מסכימים, אבל יש להם איזשהו מסד, איזשהו פלטפורמה משותפת ויש באמת מנעד, מכון הדר למשל הוא בודק את עצמו, אם הוא שייך או לא שייך. וארגונים חילוניים, שלא כל כך מעניין אותם יהדות, גם כן שואלים את עצמם אם הם במקום או לא. זאת אומרת, אנחנו נמצאים במקום מסוים, לכל ארגון יש את העולם שלו, ויש כמובן את המקום שבו ארגונים נמצאים ביחד ומשרשרים אחד עם השני, יהדות"א רוצה לגבש, שאנשים לא יריגשו כל כך לבד. כל זה, זה עדיין לא בעניינה של העירייה. איפה אנחנו מגיעים לנושא באמת של הקשר העירוני? זה, מה הקשר בין כל המבנים, הקהילות הללו? דרך אגב, אנחנו נדבר על שבעה, שמונה ארגונים, זה כולל גם את מוזיאון אנו. קרן קורת באוניברסיטת תל אביב, הלל באוניברסיטת תל אביב, לאו דווקא ארגונים קהילתיים שכולם עוסקים בתחום הזה של היהדות, בית תפילה ישראלי, נמצא על איזשהו מנעד מאוד מאוד לא ברור, כי הוא מעבדה, הוא מעבדה שכבר שנים בודקת את הנושא הזה, ואם תנסו למקם אותו בדיוק מי הוא, יהיה מאוד קשה, וזה נפלא. כשאנחנו באים אל מול העירייה, אנחנו אומרים את הדבר הרגיל, תנו לנו תמיכות, טוב, יש עוד 1,500 ארגונים שמבקשים תמיכות, גם אתם תקבלו 5,000 בבקשה. ואנחנו אומרים, אנחנו, אם העיר תל אביב רוצה צביון יהודי ישראלי, פלורליסטי, שוויוני, you name it, אנחנו כאן בשבילכם. יש כאן מאגרים של כוח, של ידע, של ניסיון, של כוח אדם, של תשתיות, של גישה לתקציבים אחרים מחוץ לעיר. תשתמשו בנו. וכאן מתחיל הקשר כי כאן העירייה מתחילה לדבר באותה שפה ופשוט מתחיל דיון, מתחיל שיח, מתחיל שיח עם לי, עם אריק, עם מיטל, עם לשכת ראש העיר וכמובן הכול עובר דרך נח שבעצם מרכז את התחום הזה ומנסה לתת לו איזשהו תמונה ש- make sense מכל הפאזל הזה, צריך להתגבש לאיזשהו סוג של תמונה. וכאן אנחנו רוצים להציע הצעות. היו אירועים שלא היו קשורים לעירייה, ביום העצמאות התכנסו ארגוני יהדות"א, ועשו 'לפיכך התכנסנו' ועשו אירוע מקסים, אבל העירייה לא הייתה שותפה לו. פתאום הגענו, תיקוני ליל שבועות, זו מסורת אדירה בתל אביב של ארגוני היהדות הפלורליסטית הישראלית, אין לזה קשר לעירייה. באה היום יותר משבאים הארגונים, גם העירייה ואומרת בואו נדבר, הרי על זה מה שדיברו לי ואריק ונח, קורים דברים בעיר. ואז מתחילים להיווצר הקשרים. הקשר למשל במצולות, אני חייב להגיד שזה קשר מאוד קטן, פסטיבל, זה מענק לאומן בתוך פעילות בתוך הארגון שלו וזה מקסים ונפלא, אבל אנחנו רוצים להגיע ליעד הרבה יותר גדול, יש 75%, אנחנו מדברים על מאות אלפי אנשים, איפה הם? אנחנו שם בדיוק בשביל זה. אנחנו יכולים עכשיו יהדות"א לא צריכה לקחת אחריות על כל הפעילות היהודית בתל אביב, אבל היא יכולה לקחת נתח מאוד גדול ופשוט לעבוד, אם דיברתם בתור ספקים. אנחנו לא צריכים תמיכות, אנחנו צריכים לקבל תקציבים בשביל לתת פעילות, איזה פעילות ניתן, לא מה שאנחנו נחליט, מה שהעיר תחליט, מה שהעיר רוצה, אנחנו כאן בשבילכם. ובאמת, אני ראינו למשל אצל רות קלדרון את הספר של המועצה הדתית, איזה יופי, אורו עיניי, באמת דוגמה למשרתי ציבור אמיתיים שמים כסף, תראה מה קיבלת, דפדף. אנחנו גם רוצים, זה דבר קטן, חוברת. אני אומר שהיכולת של הארגונים האלה היום מול הצורך של העיר בסוג כזה של פעילות, מאפשרת לנו באמת לחלום בגדול ולבצע את זה. אז מעבר למצולות, באמת קרה משהו, ביקשנו מהעיר להקים סוכה והעיר אמרה כן, תקימו סוכה והסתיים הכסף. והלכנו למנהלת, זה אותה שיתוף פעולה בין פנים לבין מה שנחמן שי ייסד ושיקלי לא סגר, ונתנו גם כן. ונתנו שתי קרנות משפחתיות, סכום מסוים. ואסטבן מבית תפילה ישראלי, שחבר ביהדות"א.

דן פרת: מוביל את זה כל פעם מישהו אחר, את חנוכה יובילו בינינו, ואת החג הבא יוביל ארגון אחר, אבל כולנו ביחד בתוך המשימה הזאת, ואולי תגיד כמה מילים על שיתוף הפעולה הרציני הראשון, בין יהדות"א לבין עיריית תל אביב. ועל כל הקשיים הנלווים, הטכניים.

הרב אסטבן גוטפריד: על הקשיים אני לא אדבר.

אריק שוע: אבל תראו, גם קשיים זה התפקיד שלי, זה התפקיד שלנו להכיר אותם, אתם לא לבד.

הרב אסטבן גוטפריד: קודם כל אז, הפרויקט של הסוכה הגדולה, שיש שם ממש פסטיבל של פעילויות תרבות, קהילה, לימוד, תפילה, תפילות מוזיקליות, קבלות שבת, אומנות. כל זה, זה פרויקט שאנחנו עשינו. בית תפילה ישראלי עשה בנמל מ-2013 עד 2019. 7 שנים רצופות, זה נקטע עם הקורונה וזה לא חזר מאז. הפעם הצענו ליהדות"א לעשות, שיהיה פרויקט משותף של כל הארגונים שרוצים לקחת חלק, ולהציע לעירייה לחדש את זה. זה התחדש, זה מתחדש עכשיו ואנחנו עובדים על זה ממש קשה. גם בלגייס את הכסף שעדיין חסר, גם בלמצוא את התוכניות ולתת ביטוי לכמה שיותר ארגונים שיכולים לקחת חלק ולהציע תכנים בתוך הסוכה. וזה באמת נורא נורא מלהיב, כי זה משהו שיש לו נראות מאוד גדולה, נראות מאוד יפה גם במרחב הציבורי, וזה הוכח כאילו שזה עבד מאוד יפה. היו, בין 30,000 ל-40,000 איש שהשתתפו באירועים בסוכה, זה כמו מה שהיה, אם נצליח לגייס את כל הכסף ונצליח לעשות משהו כמו שהיה, זה משהו כמו 70 אירועים בתוך התשעה ימים האלה. זה פסטיבל מאוד גדול, קצת צנועים עם התכנים, אבל מנסים לעבוד עם זה. ומנסים גם לכוון לקהל כמה שיותר רחב. זאת אומרת קהל חילוני, קהל מסורתי. קהל שלא מגדיר את עצמו, בין לבין אנחנו מאמינים שכל אחד ימצא את המשבצת שמתאימה לו וזהו, אנחנו יוצאים לדרך והאמת כאילו שזה, זה פעם ראשונה אני חושב, אנחנו ביהדות"א כבר הקמנו אותה לפני משהו כמו שנתיים, זה פעם ראשונה שאנחנו ממש עובדים על פרויקט במשותף בצורה אינטנסיבית. אולי פעם שנייה, לכך התכנסנו זו היתה פעם ראשונה. והאמת שזה תענוג, תענוג כאילו לראות שיש שיתוף פעולה פורה ומקווה שזה יצליח. ופה אני גם אומר שנצטרך עוד עזרה מהעירייה בלהרים את הדבר הזה כמו שצריך מכל מיני דברים. גם עניינים שיכולים להיות שווה ערך של העירייה, שהעירייה יכולה לתת דרך כל מיני מחלקות של שפע וכדומה. נדבר על הדברים האלה. אבל זה, מבחינתנו ברגע שזה גם פרויקט של יהדות"א וגם פרויקט של העירייה, אז יש אפשרות לקבל את הגב העירוני, בצורה יותר משמעותית, אני מקווה שנצליח, כי כאן נצטרך.

דן פרת: תודה אסטבן ואולי עוד שתי נקודות לסיום. אחד, במציאות הישראלית ובמציאות היהודית רבים כל הזמן. יש קונפליקטים, יש מחלוקות. כלומר, אנחנו חיים בעצם במתחים. יהדות"א נמצאת במקום אחר. זאת אומרת, אנחנו לא נגד מתחים קונפליקטים ומחלוקות. מותר לריב, טוב לריב. אנחנו רוצים להיות במקום של העשייה, של לא להגיד מה נגד אלא מה בעד, ופשוט לעשות, לעשות, לעשות, כמה שיותר. ולהראות מגוון של אפשרויות תרבות ישראלית לצד, תרבות חילונית שאין בה יהדות לצד תרבות אורתודוקסית שהיא הלכתית. הדבר השני שאני חושב שהוא חשוב להגיד זה שארגונים של יהדות הפרושים ברחבי העיר, העיר בנויה גם מקהילות, משכונות, מרובעים. וחשוב לנו כשאנחנו נקבל את הכסף הגדול מהעירייה בתוכנית שנגיש, אנחנו נראה איך אנחנו מתייחסים לא רק לכלל תושבי העיר, אלא באמת מתחברים למנהל קהילה במובן הזה שאתה מתחבר ליחידות קהילתיות. אם זה יחידות עירוניות ואם זה יחידות כמו מתנ"ס, בית ספר, איזושהי מחלקה בעירייה. כלומר, לא לעבוד לבד, אלא לייצר שיתוף, דו שיח, משא ומתן מתמשך, בשביל לייצר באמת איזשהו צביון חדש לעיר. זה לא רק דבר שמונחת מלמעלה, זה דבר שצריך לצמוח מלמטה. יהדות"א היא פלטפורמה שצומחת מלמטה, תושבי העיר הם ה-grassroots שלנו, הם השטח. והעירייה כמובן, ויש כאן שותפים מדהימים, כולם מדברים את השפה הזאת, עכשיו יאללה בוא נזוז.

הרב אסטבן גוטפריד: אני רוצה להעלות נקודה, אין לי תשובה, אני מעלה את זה כתייה. יש הרבה מהארגונים והקהילות הליברליות בתל אביב, פועלים כקהילה בפני עצמה. זאת אומרת, כשאני אומר קהילה, זה לא שהם רק מתכנסים להתפלל או ללמוד, הם גם עושים הרבה פעילויות אחרות. וזה סוג של מיני מתנ"ס שהוא לא עירוני. עכשיו, הקהילות האלה אין להן ממשק עם מנהל קהילה. אולי אפשר לחשוב על איזה שהוא, לא יודע, מוצר, hybrid כזה של קהילות שהן לא רק בית כנסת.

מיטל להבי: כמו קהילת רוכבי האופניים, כמו קהילת הדיגיטל.

הרב אסטבן גוטפריד: לא, ההבדל הוא שקהילה סביב.

מיטל להבי: זה גם פיזית.

הרב אסטבן גוטפריד: לא, זו קהילה שעושה הרבה מעבר לדבר אחד. זאת אומרת עושים גם תפילה, גם לימוד, גם טיולים, גם לומדים, כל מיני חוגים ודברים. כל הדברים האלה קורים לא בכל קהילה, אבל יש הרבה קהילות, בית דניאל זה קורה,

עיר ללא הפסקה

בהרבה קהילות קורה המנעד הזה של פעילויות. אני לא יודע אם יש מקום לחשוב על איזושהו ממשק כלשהו בין מנהל קהילה לבין הפעילויות הקהילתיות שקורות בקהילות של היהדות הישראלית.

מיטל להבי: אני רוצה משפט אחד ולשאול ואני מתנצלת אני צריכה ללכת. ראיתי שבפעילות שהצגתם, יש סוכה ויש סוכות. עכשיו אני בעקבות עיר לבנה, פניתי לאלי לוי ואמרתי לו איך אין עיר לבנה בשוק הכרמל והבנתי שפנו אליכם לבקש סוכות בשוק הכרמל.

אריק שוע: יכול להיות.

מיטל להבי: יכול להיות, לא נורא. עכשיו, אני סתם שואלת.

אריק שוע: בכל רגע נתון יש עשרות פעולות...

מיטל להבי: בוודאי, בוודאי. עכשיו אני רוצה לשאול, מאחר וראיתי סוכות שוממות בימי חיי, אני רוצה לשאול, כששמים כסף על סוכה וסוכה שלא כמוהם, שבקשו מהם תוכנית מפורטת מה יקרה בכל שעה, איך יודעים שזה לא יהיה רק מבנה ותהיה בו פעילות?

לי זוהר: בגדול הסוכות הנוספות שכתבנו, אנחנו קוראים לזה סוכות בקהילה, זה קהילות ספציפיות, סביב מרכזים קהילתיים ספציפיים שיחליטו. אני אפילו לא יודעת עוד להגיד לך כמה היו ואיפה.

מיטל להבי: אז אני עוד הפעם שואלת, מאחר ויש סוכות שהן לא במרכז קהילתי, אני עוד הפעם שואלת, מפני שאני יודעת לפחות על מה שענו לי.

אריק שוע: לא בהכרח זה יהיה דרכינו.

מיטל להבי: מה? אמרו לי שזה דרכים.

לי זוהר: אז מה שאני יודעת, כי קודם כל.

מיטל להבי: הרי מה קורה בתב"ד? הם שמים מנורה, מגיע הרב, מישהו עושה פעילות סביב, מביא, מעלית כזאת שעולים איתה למעלה ומדליקים, ומזמינים את מיטל להדליק, העיקר שתהיה תמונה. מזמינים את חיים, זאת אומרת עושים מזה action item כי מישהו קיבל שטח מהעירייה אז חייב להוכיח שזה מוצדק. זה מה שקורה. אותו דבר, בשביל לקבל את הרשות להקים סוכה ואת התקציב להקים סוכה, הם היו צריכים לכתוב תוכנית מה יהיה ביום זה וזה בשעה זו וזו וביום זה וזה בשעה זו וזו. עכשיו אני שואלת, שמתם פה את המילה סוכות. אתם שמים עליה תקציב, אני רוצה לשאול מפני שאני ראיתי בימי חיי, סוכות ריקות, אפילו בחצר של...

אלדד מזרחי, יו"ר המועצה הדתית ת"א יפו: זה חלק מהעניין שמי שרוצה יכול לעשות.

מיטל להבי: לא, אני לא, מי שרוצה יהיה בבית שלו. אני שואלת....

אריק שוע: אבל הסוכות שאת מדברת עליהן זה סוכות עם תוכן.

מיטל להבי: העירייה מצאה כסף, פעם היה סוכות שלום, את זוכרת? שהיו נותנים ל....?

לי זוהר: זה לא מה שאנחנו עושים. זה לא מה שכתוב שם, מה שכתוב שם שיכול להיות שבחלק מהקהילות סביב הפעילות הקהילתית שמתארגנת בכל מרחב, בכל מרכז קהילתי יחליטו לבנות סוכה, והם ימלאו את הפעילות.

אריק שוע: את הפעילות. למשל, בית דני במרחב הציבורי שלו, שצמוד אליו.

לי זוהר: כן, והוא ימלא את זה בתוכן.

אריק שוע: להקים סוכה ואת הפעילות החוצה, הוא יעשה....

מיטל להבי: אין לי ספק שאם יהיה, סוכה לבית תמי או לבית דני.

אריק שוע: על זה מדובר.

מיטל להבי: הם ימלאו. אבל לא תהיה לי סוכה בכיכר המדינה בלי....

לי זוהר: לא שאנחנו מכירים.

אריק שוע: אני לא מכיר את הסוכות האלה.

לי זוהר: יכול להיות שחב"דניקים.

מיטל להבי: טוב, אז תבדקי לי בבקשה את הסוכות של הכרמל, מי אחראי עליהן?

לי זוהר: של הכרמל?

מיטל להבי: כן. הבטיחו לי סוכות בכרמל, אני רוצה לדעת.

אריק שוע: בסדר, אני לא מכיר את זה, אני אבדוק.

מיטל להבי: בסדר, אני מרוצה שתהיה פעילות שמזמינה את אנשי לב העיר.

אריק שוע: הפעילות שאנחנו מדברים עליה, בדומה לחנוכייה שמוצבת במרחב הציבורי ואני מפעיל את התוכן לצד החנוכייה, הרעיון הוא לייצר סוכה עם תוכן, קהילתי, של ילדים, מתוך המרכז, הורים, שעת סיפור, תוציא אותה החוצה לסוכה. פעילות מוזיקה, תעשה אותה.

מיטל להבי: אני בעד, כי אתה בסך הכול משקיע, אתה בונה משהו, אתה עושה מבנה.

אריק שוע: על זה מדובר. אני לא מקים סוכה, לשם סוכה שתעמוד.

מיטל להבי: בדיוק.

אריק שוע: זה חבל לעשות.

עו"ד אפרת כוכבא וייס: קודם כל, תודה על המפגש. אני יו"רית משותפת עם אסטבן של יהדות"א, אנחנו מאוד מעורבים בפעילות הזאת, חוץ מזה שאני מנכ"לית בית דניאל ומרכזי דניאל. אני רוצה להגיד שמה שמבורך בעיני זה המעבר הזה מעבודה אינטואיטיבית לעבודה מובנית. אנחנו באנו לפני שנתיים נדמה לי, ולא כל כך דיברנו על תקציבים, דיברנו על לבוא לעירייה, שתהיה לה תוכנית, שיהיה לה חזון, שביחד איתנו. זאת אומרת, באיזשהו מקום אנחנו שותפים לחזון ובואו נעשה את זה ביחד. זה מבורך ואני חושבת שהתחלתם, ממה שאני רואה מהעבודה שלי, בבניית משהו יותר מובנה ומצד שני אנחנו גם מבינים את החלק שלנו בצורה הרבה יותר אינטנסיבית וגם הארגונים התחזקו אני חושבת, הארגונים מבינים את הערך של העבודה המשותפת, זה לא היה לפני 10 שנים. הארגונים גם גדלו, אני חושבת שיש פה כוח הרבה יותר חזק ומאוד חשוב שנבין איך אנחנו עושים את זה ביחד וגם לא נעשה עבודה כפולה וגם לא ננחש מה השני רוצה, זאת אומרת אנחנו באיזשהו מקום מנסים לנחש מה העירייה רוצה, העירייה אומרת בזה אני אפנה לזה, בזה אני אפנה לזה. לא, בואו ננסה, שוב זו התחלה וזה ברור שזה לוקח זמן אבל בואו ננסה, למקסם את הכוח העצום שיש לעירייה ביחד איתנו. גם אם לא נהיה בהכול, אני מסכימה עם דן, אנחנו לא יכולים.

אריק שוע: אבל דווקא אני חושב שדן ולי בהקשר הזה מאוד מתואמים. בעניין הזה של יהדות"א.

עו"ד אפרת כוכבא וייס: אנחנו מתואמים, אבל זה דומה להערה של אסטבן, שהוא אמר נגיד שאני עושה דברים, ונגיד אני אומרת גם אנחנו רוצים לעשות קבלות שבת בחוץ, סתם, אני זורקת פה שתי הערות שמראות על זה שאנחנו עדיין עובדים אינטואיטיבית ברמה מסוימת. אנחנו צריכים להתקדם, זה ייקח זמן, זה ברור לי, זה לא ביום אחד לומדים מה רוצים וגם אני לא חושבת שיהדות"א כמו שדן אמר, יכולים לקחת את כל העיר, בסדר? אנחנו לא, אנחנו ארגונים טובים, חזקים, גדולים, אבל לא ניקח את כל פעילות היהדות בעיר, היהדות הישראלית. בסדר, העירייה צריכה גם לעשות משלה, אבל בואו באמת לא נתחרה כמו שאמרת, בואו נעבוד כמה שאפשר ביחד, וזה ייקח כנראה קצת זמן, כי פשוט חבל, כי אנחנו נפספס... אנחנו נעבוד כפול וכן נתחרה ונפספס את הדבר הגדול, אנחנו כבר עושים את זה. אני חושבת שאנחנו התחלנו, אנחנו לגמרי עובדים ביחד, הסוכה של סוכות היא דוגמה לזה. אז זה היה לי מאוד חשוב להגיד.

מיטל להבי: אחזק משהו שאמרת. כי אם יש פעילויות שקורות בעיר והן פתוחות לכלל הציבור בצורה שוויונית, שזה צריך להיות הקנה מידה, ללא הבדל מין ומוצא, אז אפשר לפרסם אותם כחלק מהפעילויות. תחשבו על זה.

עו"ד אפרת כוכבא וייס: כן. הדבר האחרון שעושה closure לאותה אמירה, זה למשל אמרת שאתם רוצים להכשיר מובילים. מי ידריך אותם? מי, כאילו, הכי יכאב לנו אם תלכו לאיזה ירושלמי, וראינו מצבים כאלה שגופים עשו. אני אומרת אנחנו פה, תזכרו אותנו כל הזמן. לפעמים זה בית דניאל, לפעמים זה בית תפילה, לפעמים זה ביני"ה, לפעמים זה עלמא, לא יודעת, אבל זה חשוב, אנחנו עדיין לא מספיק לדעתי במודעות שלכם, למרות שאנחנו כבר במודעות שלכם פי 100 יותר ממה שהיה. זה חשוב כקואליציה.

הרבנית ד"ר חנה פרידמן: אני מייצגת בתוך יהדות"א את הסעיף, אתה שם לי את הכובע האורתודוקסי שזה תמיד כובע, אבל אני רוצה עוד כובע וזה הכובע של קהילות. זאת אומרת, יש ארגונים ויש קהילות ואני חושבת שזה שני גוונים בתוך יהדות"א. הארגונים עובדים בזה, הם עושים עבודה נהדרת, הם עושים עבודה כלל עירונית. כלומר, אנחנו חושבים בעגול, בגדול ויש אנשים שהם ממש עובדים בלייצר פעילויות ולשרת את הציבור הרחב. הקהילות צמחו מלמטה. הן באמת עונות לצורך של אנשים שחיפשו את מעגל התפילה, מעגל החיים, מעגל השנה. והאמת היא שהבקשה שלנו מהעירייה היא נמוכה, זאת אומרת, תודה רבה לך מיטל, אנחנו עדיין במצוקה הזאת, אין לנו איפה להתפלל, כן, זו באמת בעיה קשה, אבל אני שומעת את השאלות שלך שהן לא רק איך אנחנו נותנים גב, או עוזרים לקיים, אלא איך חושבים בגדול. ואני כן רוצה לדבר על מודל בית הכנסת, כמודל שאולי צריך להנהיג אותו בחשיבה העירונית. זאת אומרת, יש משהו באמת במושג של קהילה שהוא מספיק קטן והוא מספיק גיאוגרפי והוא מספיק קשור לקבוצה אינטימית של אנשים שיש להם איזושהי הסדרה, הם רואים זה את זה, הם שותפים במעגל החיים זה של זה, על בסיס קבוע. ופה שוב, זה חלום לעתיד לבוא, כן, מותר כמשיחית כי האורתודוקסים משיחיים, אז המשיח, ימות המשיח יבואו כשכלל, עיריית תל אביב תמפה את העיר ותגיד, אני אגיד, סליחה, אני קופצת שנייה. הקמתי פה גם בית ספר. ברגע שהלכתי לחינוך הפורמלי, תוך שנייה התגייס למעני מנהל החינוך, אוקיי? יש לך כך וכך תלמידים, תקבלי תקן כזה וכזה של מורים. יש לך צורך מסוים, ניתן לך מבנה. יש לך, יש מערכת שלמה כשאתה נכנס לחינוך הפורמלי, שיודעת לתת מענה ולהצמיח בתי ספר, אוקיי? ואני שואלת איפה המערכת הזאת בכיוון הלא פורמלי של קהילה, שהיה תו תקן של עיריית תל אביב. מבחינתי שוויוניות זה בסדר גמור ואנחנו נכנסים למקומות איפה שבתי הכנסת האורתודוקסים הקיימים לא נכנסים, אוקיי? והתו תקן הזה יבוא ויגיד, יש לכם כך וכך אנשים שחותמים שהם נמצאים ב- 50% מאירועי הקהילה, בואו עכשיו נגיד מה אנחנו יכולים לתת לכם. עכשיו יש מערך של הכשרת רבנות ישראלית שהוא כבר קיים ומוציא מדי שנה מחזור אחרי מחזור של אנשים שאין להם מושג אם יש להם קהילות. זאת אומרת, האם אפשר לייצר, להתחיל להביא, הגדרה של אחוז מסוים של משרה לאותן קהילות שיעמדו בתקנים. זאת אומרת, יצרתם, אתם צריכים מקום, אז אנחנו נדאג כעירייה. בין אם זה במתני"ס, בין אם זה במבנה ציבור אחר, נדאג שתמיד יש איזושהו שטח מינימלי עבור ציבור מסוים שמתחייב לסדירות מסוימת של מפגשים וכן הלאה. אני חושבת שאם רוצים באמת להצמיח שינוי, כן חייבים לחשוב ברמה הקהילתית ולא רק ברמה הארגונית. מיפוי גאוגרפי ואז גם קישורים עם המערכת הפורמלית לצורך העניין. בתי ספר יסודיים, גרף, לא יודעת מה, תנו לי שלושה שנמצאים פה במרכז תל אביב. תדעו לכם, יש פרסום קבוע, הקהילות האלה נותנות שירותי בר/בת מצווה בשביל הילדים שלכם. הן נותנות שירותי חתונה, זאת אומרת, ברגע שאנחנו נעבוד א' כמו המערכת הפורמלית וגם נבריג אותה פנימה לתוך המערך הפורמלי, אז יצמחו יותר קהילות. כי כרגע, צריך באמת להתאבד על הקמת קהילה בעיר. עכשיו אני לא מאשימה אף אחד, זה נכון בכל הארץ, אבל אם תל אביב רוצה לקדם את זה, אז צריך לדעת להצמיח קהילות ויש דרכים להצמיח קהילות וצריך לתת להם את המשאבים ואת הגב שלהם.

ורדה מילבאואר: הערה קטנה, אני חדשה, לא שייכת לארגון, לאף אחד, אני חושבת שאני פה משום שאני שייכת לסיעה של לדיאנסקי. הדברים מופלאים, מדובר הרבה כאן על חילונים שיש להם הרבה חסמים להצטרף לטקסים ופרקטיקה דתית יהודית. הדבר היחידי שהיה חסר לי הוא המילה ליברלי, שממש בקושי הופיעה. ולי אישית אולי וכמובן איפה שאני, לי זה היה מאוד חסר. במצב היום במדינה עם כל הכאוס וכל הערכים הליברליים נמצאים בקריסה. בציבורים מאוד גדולים בארץ. הזכירו כאן את ארצות הברית, אני מכירה את יהדות ארצות הברית, אבל זאת יהדות סופר ליברלית. שיש להם say גם בהרבה דברים שקורים בחברה האמריקאית שלא לדבר בזמנו, בשנות השישים, השבעים והלאה. אז אני אומרת, הקטע הליברלי שאני מכירה, אני לא שייכת לקהילה, אבל אני מכירה את רוב קבוצות הוואטסאפ הליברליות בתל אביב, ויש שם חרדה מאוד גדולה. מאוד גדולה, מצוקה.

מיטל להבי: מגרעינים תורניים, מהדתה שמדתה. יש כל מיני אנשים ותרבויות.

ורדה מילבאואר: ואני לא שומעת את הדבר נורא חסר לי כאן. אני אומרת, הייתה התרכזות ועשייה מאוד חיובית, באמת, chapeau לכם כמו שאומרים, אבל גם יש במקביל, אי אפשר רק ללכת לזה ולא להסתכל על המציאות סביבנו ומה שקורה. כי אני אומרת, הליברלים מרגישים.

דן פרת: את מתכוונת לזה שצריכים להיות ארגונים.

הרב אסטבן גוטפריד: אבל המציאות היא מה שמוביל אותנו.

דן פרת: לא, לא, השאלה אם את מדברת על זה שהארגונים האלה צריכים להפוך לארגוני מחאה?

ורדה מילבאואר: לא, לא מחאה.

דן פרת: כי זה ארגונים שעסוקים בעשייה, הם לא ארגונים פוליטיים.

ורדה מילבאוואר: לא ארגוני מחאה, אבל בתוך היהדות, תראו אתם דיברתם בצורה מאוד עשירה על כל הגוונים שיש, מהאורתודוקסיה לפה ושם והחילונית. אני אומרת שוב, הליברליות הייתה לי חסרה.

דן פרת: מה את חושבת שקונסרבטיביים ורפורמים הם?

ורדה מילבאוואר: בארצות הברית למשל, אם אני הולכת לבית כנסת, אז הרבה תגיד, תישא איזה נאום, ויהיה לה גם שם הרבה דברים שמתייחסים למוסר עולמי, לצדק.

מיטל להבי: אבל גם אצלנו.

דן פרת, חבר ועדה ומחליף של טל ילון: מי אמר שלא?

אורלי דבוש ניצן, סמנכ"לית פיתוח ואסטרטגיה בבינ"ה: הרבה מאוד מהעשייה שלנו היא אומנם במרחב היהודי, אבל היא מחזקת את הליברליות. כי הרבה מהאנשים, מהתושבים, בטח בעיר תל אביב ובמדינה בכלל, מוצאים את עצמם נקרעים במתח הזה בין יהודי לדמוקרטי. יהודי וליברלי והרבה פעמים יש איזושהי נטייה לחשוב שאם אני ליברלי אני לא יכול להיות באזור הזה של היהודי. דווקא החיבור אני חושבת, מחזק גם את הצד היהודי אבל גם את הצד הליברלי. זאת אומרת אנחנו אמנם פועלים במרחב היהודי אבל זה בהחלט בא לחזק את הליברליות, את הדמוקרטיה במדינת ישראל. אז זה כן חלק מהשיח.

מיטל להבי: צריך להבין את התפקיד של הארגונים, התפקיד שלהם זה יהדות באופי אחר, יותר פתוח, יותר שוויוני או אם את רוצה, באופי יותר ליברלי. הם לא ארגוני המחאה שצריכים להיאבק על הדמוקרטיה בישראל, על הליברליות בישראל, הם צריכים לקבל את המקום שלהם ואת המרחב שלהם, הם ארגונים שנאבקים על המקום שלהם כי עדיין הם לא מוכרים על ידי, את יודעת על ידי איזשהו קהל.

דן פרת: בגלל שהם ליברלים. בגלל זה אנחנו סופגים It goes without saying. כלומר, מה? יעלה על הדעת שארגון רפורמי זאת האגינדה שבגללו הוא מודר, בגללה הוא סובל? האם קהילה אורתודוקסית שיש בה תפילה מעורבת, שוויונית מבחינה מגדרית, היא קהילה שצריכה להגיד שהיא ליברלית? הם כבר ספגו את כל החבטות האפשריות בגלל שהם ליברליים. זה הדגל המונף קודם כל וזה הדגל שגורם לך שאין לך תקציבים, ושאין לך נכסים. ואין לך כל מיני דברים בעולם.

מיטל להבי: גרועים הרפורמים, מחילונים ומנוצרים ומהגיהאד האסלאמי

דן פרת: עושה שלום במרומיו, הוא עושה שלום עלינו ועל כל ישראל ועל כל יושבי תבל. כלומר, זה מה שאומרים. עכשיו, וזה מה שלא עובר בגרון במציאות הישראלית עכשיו. התפקיד שלנו לא להילחם על זה, לא לעמוד מול דוכן חב"ד שמניחים בו תפילין ולנפנף בזה, לעשות את זה, בדרכי שלום.

מיטל להבי: זה יוצר אלטרנטיבה.

דן פרת: כן, בנתיבי שלום. לייצר אלטרנטיבה. לא לריב דווקא.

מיטל להבי: יש את נאור נרקיס, הוא רק בשביל כולנו.

פרופ' נח יהונתן עפרון: יש עוד הערות? שאלות? השגות?

עו"ד אפרת כוכבא וייס: הדרך ארוכה היא ורבה.

פרופ' נח יהונתן עפרון: הדרך ארוכה היא ורבה, בשבילי זה היה מאוד מאוד מפרה, אני חייב להגיד, ורשמתי לעצמי מספר לא בטל של רעיונות של דברים שצריכים לקדם, תודה רבה לי ולאריק.

אביגיל שפרברג: אתה הזכרת את זה לרגע, אבל אולי בגלל שזה עלה לאחרונה גם בשיחה, לפחות במועצה הדתית ובעוד מקומות, שלעיר תל אביב אין רב ראשי כבר כמה שנים ועכשיו הוחלט שגם הנה, אני חושבת שזו הזדמנות לדבר על הדבר הזה, אני חושבת שזו משרה שהיא כזאת לכל החיים אז זה מאוד דרמטי ואם אנחנו יודעים, מי התושבים של העיר. אז הבן אדם הזה אמור בעצם לשרת ולייצג ולשרת את התושבים. האם אפשר לדבר על זה שזה יהיה רב או רבנית שמתאימים לעיר תל אביב?

פרופ' נח יהונתן עפרון: עכשיו או האם אפשר להקדיש עוד ישיבה?

אביגיל שפרברג: אני חושבת שעכשיו, כי אני חושבת שזה קורה עכשיו, ואם נקדיש לזה ישיבה בעוד חצי שנה, כבר יהיה מישהו.

הרב אסטבן גוטפריד: מתי זה אמור לקרות? מתי זה יקרה?

אביגיל שפרברג: אולי אלדד יודע.

פרופ' נח יהונתן עפרון: זה לא ברור, נכון?

אלדד מזרחי: על מה מדובר?

אביגיל שפרברג: בחירה של הרב הראשי.

לי זוהר: הרבנית הראשית.

פרופ' נח יהונתן עפרון: רבה.

אלדד מזרחי: קודם כל, יש, יש תקנות שירותי הדת מה שנקרא בחירה של רב ראשי, זה קיים. פועלים לפי חוק, לפי תקנות, ועכשיו המשרד לשירותי דת מקדם את זה. הליך בחירה של רב הוא שונה. בשנה האחרונה היה שינוי בתקנות, כשבצעם השר לשירותי דת שפרש, הוא כבר לא השר לשירותי דת, מלכיאלי, בעצם שינו את התקנות וקבעו שבחירת הרב תהיה על ידי גוף בוחר שמורכב על ידי כל חברי מועצת העיר, שהם הגוף הבוחר, מה שלא היה בעבר. בנוסף לזה, כמות זהה, סדר של 31, כמות זהה של אנשי ציבור, ששני שלישים מתוכם ממנה השר ושליש מתוכם מועצת העיר ממנה.

אביגיל שפרברג: אז יש לנו סיכוי טוב.

הרב אסטבן גוטפריד: ומי השר היום?

אביגיל שפרברג: השר זה ש"ס.

אלדד מזרחי: תקנות הן תקנות. השר מתחלף, לא התקנות.

אביגיל שפרברג: אבל אוקיי, אבל יש איזה 50% סיכוי.

אביגיל שפרברג: אני חושבת שבאמת, אם מותר להמשיך במשיחיות של חנה, לעיר תל אביב יש הזדמנות להיות "כי מציון תצא תורה" ולהביא דוגמה למדינת ישראל, ליהדות שמכילה את כל הזרמים. שמכילה ושלא צריך להיות הקיטוב הזה. ואני יכולה להגיד, כחברת המועצה הדתית מטעם מרץ, אני הלסבית הראשונה שנבחרה למועצה הדתית במדינת ישראל, ואני מודה לאלדד על כך. זה אולי זה דבר קטן, אני לא חושבת שיש לי השפעה מאוד מאוד גדולה, אבל זה משהו שיכול לתת דוגמה למועצות דתיות. שאפשר להכיל את כל הזהויות, את כל הגוונים של החברה בתוך הדבר הזה. ולכן אני חושבת שאם אנחנו נראה בזה אחת המטרות שלנו, להציב דמות, של רב או רבנית ראשית שמתאימה לעיר הזאת, ואני לא יודעת מי זה צריך להיות, אבל אני חושבת שאם זה משהו שקורה עכשיו ומשרד הדתות החליט שעכשיו צריך לעשות את זה, והוא עשה תקנה חדשה של מי האנשים שבוחרים, זה כאילו האנשים שנמצאים פה עכשיו, זו צריכה להיות אחת המטרות שלהם, לחפש את הדמות שתתאים. ובאמת אני לא אומרת שזה צריך להיות מישהו חילוני או חרדי.

הרב אסטבן גוטפריד: או לפחות להיפגש עם מועמדים קיימים אפילו אורתודוקסים.

אביגיל שפרברג: כן, אם יש ואפשר. גם אם זה מישהו אורתודוקסי, להגיד לו, מה אתה מביא לעיר תל אביב? איך אתה רואה את התפקיד שלך לקהל שלנו? כדי שתהיה באמת רב ראשי של כל העיר הזו ויש לנו פה את הסטטיסטיקה של איך אנשים פה מגדירים את עצמם. כמו שאני חושבת ואלדד יודע ואני חושבת שהוא מסכים עם זה, שהמועצה הדתית היא מועצה דתית של כל התושבים, לא של התושבים הדתיים. ככה גם מי שנבחר, והוא נבחר ציבור, צריך להיות, לייצג את כולם.

הרב אסטבן גוטפריד: יש כבר מועמדים ידועים שיודעים שהם רצים?

אלדד מזרחי: יש כל מיני שמות שעלו, אביגיל דווקא שלחה לי איזשהו סוג של חתימות המציעות את הרב תמיר גרנות.

הרב אסטבן גוטפריד: עצומה בעד או נגד?

הרבנית ד"ר חנה פרידמן: ושהוא עצמו, אין לו כושר, אני מכירה אותו. בוא זה היה מאוד נחמד, השאלה באופן עמוק. כן, זה תלמיד שלו, הוא אמר לי, הוא מאוד נחמד, אבל זה לא קשור.

עיר ללא הפסקה

אלדד מזרחי: אני אגיד לך.

אביגיל שפרברג: תראו בסדר. העובדה שאנשים יכולים להציע מישהו שנראה להם, יכול להיות שהוא לא רוצה והוא לא מתאים, אבל שאנחנו נדע מי המועמדים, שהם יוכלו להציג את התורה שלהם בפנינו.

אביגיל שפרברג: אני הייתי מציעה את חנה, למשל.

פרופ' נח יהונתן עפרון: את מי?

אביגיל שפרברג: את חנה פרידמן.

הרב אסטבן גוטפריד: יש איזה קריטריון?

אביגיל שפרברג: או את אילעאי עופרן, גם הייתי מציעה.

אלדד מזרחי: קודם כל צריך להיות ריאליים. בסופו של דבר, מי שפרסם את המכרז, זה השר לשירותי דת מתוך מטרה לקדם בחירת רב.

אביגיל שפרברג: שזה מישהו ספציפי שהוא רוצה?

הרבנית ד"ר חנה פרידמן: אבל המספרים שהצגת לא מאפשרים בכל זאת....?

אלדד מזרחי: כהונת רב זה בסופו של דבר מכח חוק שירותי הדת והתקנות. אז הרב הזה שצריך להיבחר צריך להראות כשירות. מהרבנות הראשית לישראל, אנחנו יודעים שכול המועמדים צריכים להיות עם כשירות לרב עיר.

אביגיל שפרברג: כן, הם חלק מה-.

אלדד מזרחי: למשל, מי יהיה הגוף הבוחר. צריך לקחת בחשבון ש-.

אביגיל שפרברג: אבל כל חברי המועצה הם.

אלדד מזרחי: 31 חברי מועצה שאנחנו פחות או יותר מכירים אותם, ועוד איקס אנשי ציבור שהשר מינה, הרשות המקומית ממנה.

דוברת: השר ממנה את אנשי הציבור?

אביגיל שפרברג: לא, חצי מהם.

דוברת: בקיצור הכל תפור.

אריק שוע: שני שלישי מהם. הוא ממנה 20 והמועצה עוד 10.

פרופ' נח יהונתן עפרון: מתי זה קורה?

אלדד מזרחי: צריך לבדוק מה החיבורים, מה ההבנות. אבל מעבר לזה, יכול להיות שדווקא ריבוי מועמדים פה, כן.

אביגיל שפרברג: שחלק יבטלו אחד את השני כי הם יהיו יותר מדי.

אלדד מזרחי: שוב אני אומר, צריך להגיד, אנחנו מועצה דתית, בסוף הרב הוא גם מופקד, עיקר התפקיד של הרב זה פקודת רישום נישואים, חתימה על תעודות כשרות.

אביגיל שפרברג: בסדר אבל אתם עושים את זה בלי הרב. אתם לא צריכים אותו באמת. אבל אני אגיד לך מה אני חושבת, כשאני חושבת על ההצעה הזו שהלכת בהגדרות, אז אני אומרת, מי שחשב על זה. אני חושבת שהרב או הרבנית, מי שזה לא יהיה, צריכים להיות כאלה שאני חושבת שזה קצת כמו נשיא. זה מעמד של כבוד וזה ולנסות לגשר באמת ושתהיה פה אפשרות לחיות בשלום בין הציבורים האלה, וכשהוא ידבר, לא יודעת, בטקס כיתה א', ההורים לא יצטרכו להרגיש נבוכים.

אביגיל שפרברג: חנה מכירה אותו. הוא מסתכל עלי. והוא עשה את התפילה בכיכר החטופים ביום כיפור.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אביגיל, אביגיל, אביגיל. סליחה, שאלה לסדר, מתי זה קורה?

אלדד מזרחי: בזמן הקרוב, בחודשים הקרובים ממש, כבר מקדמים את זה, זאת אומרת כבר יש שמות שחושבים עליהם, של אנשי ציבור.

פרופ' נח יהונתן עפרון: מי הם ההם שחושבים ומאיפה בא?

אלדד מזרחי: השר.

הרבנית ז"ר חנה פרידמן: צריך מאוד לברר מול ראש העיר. אתה יכול לדבר עם רון חולדאי. יש לי תחושה שיש שם הסכמות. כי אחרת זה היה נפתח, וזה לא נפתח.

הרב אסטבן גוטפריד: צריך לשאול את רון חולדאי, האם יש אפשרות להציע מועמד.

פרופ' נח יהונתן עפרון: אגב, אני משתתף במן הכשרה או משהו עם מכון הרטמן בנושא, שהם עושים את זה בכל הארץ והם יצרו קשר וכבר הייתה לנו שיחה של שעתיים בדיוק על הנושא הזה. מה שאני מציע זה שאני אבדוק את העניין, איפה זה עומד, בתוך שבוע אני פשוט אכתוב לכולכם, ואם יש צורך, מה שמאוד ישמח אותי, אז נעשה פגישה למי שיכול להגיע בקרוב מאוד. אני בטוח. אז תוך שבוע אני אתן לכם את המיפוי של השטח, ואז נחליט יחד איך לקדם. לי יש את המועמד שלי גם.

דוברת: מי המועמד שלך?

פרופ' נח יהונתן עפרון: הרב ג'ו וולפסון.

הרב אסטבן גוטפריד: לא שמענו אותו.

הרב ג'ו וולפסון: הי.

הרב אסטבן גוטפריד: רב שמקשיב, זה מוזר.

פרופ' נח יהונתן עפרון: טוב, אז נהיה בקשר, ותודה שהעלית את זה אביגיל באמת.

אלדד מזרחי: תודה רבה.

פרופ' נח יהונתן עפרון: ותודה לכולכם.

תום הדיון